

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความคิดเห็นต่อการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของข้าราชการครูโรงเรียน
ต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในจังหวัดพิษณุโลก
ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร
 - 1.1 ความหมายของหลักสูตร
 - 1.2 ความสำคัญของหลักสูตร
 - 1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร
2. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา
 - 2.1 ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา
 - 2.2 ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา
 - 2.3 วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสถานศึกษา
3. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
4. การบริหารหลักสูตร
 - 4.1 สาระสำคัญของหลักสูตร
 - 4.2 แนวความคิดสำคัญเกี่ยวกับหลักสูตร
 - 4.3 ภารกิจในการบริหารหลักสูตร
5. การบริหารจัดการหลักสูตรระดับสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
 - 5.1 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
 - 5.2 การส่งเสริมสนับสนุน
 - 5.3 การกำกับ ดูแลคุณภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร

กรมวิชาการ (2546, หน้า 1) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ ข้อกำหนดแผนการเรียน การสอนอันเป็นส่วนร่วมของประเทศ เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายตามแผนการศึกษาชาติและหมายถึง เรื่องต่อไปนี้เป็น เอกสารหลักสูตร กระบวนการวิธีสอนของครู กระบวนการเรียนของนักเรียน และ กิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, หน้า 25) สรุปว่า หลักสูตรมีความหมาย 3 ประการ คือ

1. หลักสูตรเป็นทฤษฎี หลักการ และการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตาม ที่มุ่งหมายไว้
2. หลักสูตรเป็นระบบในการจัดการศึกษา โดยมีปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ ครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ กระบวนการ (Process) ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลผลิต (Output) ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสำเร็จทางการศึกษา เป็นต้น
3. หลักสูตรเป็นแผนการจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝนผู้เรียนให้ เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

ธีระ รุญเจริญ (2550, หน้า 299) ได้ให้คำจำกัดความของหลักสูตร หมายถึง ประสิทธิภาพ ทั้งหมดที่จัดให้นักเรียนโดยการควบคุม และแนะนำของสถานศึกษาอันเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ บรรลุวัตถุประสงค์หรือความหวังทางการศึกษาที่ตั้งไว้

จากความหมายของหลักสูตรที่กล่าวมา สรุปได้ว่า หลักสูตรคือมวลงประสพการณัแนวทวง ในการปฏิบัติ หรือกิจกรรมการเรียนการสอนทุกอย่างที่โรงเรียนได้จัดให้แก่ผู้เรียนทั้งในและนอก ห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะเจตคติ ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณั สังคม และสติปัญญา ให้เป็น ไปในทิศทางที่พึงประสงค์ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษาที่กำหนดไว้

ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรมีความสำคัญสำหรับการจัดการศึกษาของประเทศในทุกระดับ นักการศึกษา หลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2543, หน้า 27- 28) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรสถานศึกษานั้น ถือว่า มีความสำคัญต่อการช่วยพัฒนาผู้เรียนในทุกๆ ด้าน สามารถชี้แนะให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ผู้สอน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้พยายามจัดประมวลงประสพการณัให้แก่ผู้เรียน ได้พัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตาม จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

กรมวิชาการ (2545 ข, หน้า 1) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรว่า มีความสำคัญต่อการช่วยพัฒนาผู้เรียน ในทุกๆ ด้าน สามารถชี้แนะ ให้ผู้บริหาร ครูอาจารย์ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้พยายามจัดมวลงประสพการณืให้แก่ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, หน้า 25) สรุป ความสำคัญของหลักสูตรมีดังนี้

1. งานด้านหลักสูตรและการสอนทำให้การศึกษาดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้
2. งานด้านหลักสูตร ทำให้การศึกษามีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตามเป้าหมาย
3. หลักสูตร เปรียบเหมือนแบบแปลนการจัดการเรียนการสอน การบอกไว้ว่า วัตถุประสงค์ ที่ต้องการมีอะไรบ้างจะใช้อะไรเป็นวัสดุและอุปกรณ์ จะสอนอย่างไร จัดเตรียมการสอนอย่างไร เพื่อช่วยในด้านการเรียนการสอน หลักสูตรจึงมีความสำคัญเป็นแผนยุทธศาสตร์ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จที่ต้องการ เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของครู ที่จัดประสพการณืให้กับผู้เรียน มีความรู้ ทักษะ ความประพฤติ มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 17) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรว่า หลักสูตรเป็นองค์ประกอบอันสำคัญอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษาเพราะหลักสูตรจะเป็นโครงร่างกำหนดไว้ว่าจะให้เกิดอะไร หรือได้รับประสพการณืใดจึงจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและตัวเด็ก หลักสูตรเป็นแนวทางที่จะสร้าง ความเจริญเติบโตให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้หลักสูตรยังเป็นเครื่องชี้ให้เห็นลักษณะของสังคม ในอนาคตจะเป็นเช่นไร

จากแนวคิดของนักวิชาการ นักการศึกษา ดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญ เนื่องจากเป็นตัวกำหนด แนวทางในการจัดการศึกษา ที่จะให้ผู้เรียนบรรลุบรรลุ ตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา และเป็นแม่บทในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ เป็นกรอบในการกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมวลงประสพการณื รวมถึงกระบวนการวัดผลประเมินผล เพื่อเป็นแนวทางให้การศึกษาที่มีมาตรฐาน เป็นไปตามที่กำหนดไว้ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ประสพการณื ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งส่งผลต่อภาพลักษณ์อนาคตของประเทศชาติโดยตรง

องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบหลักสูตร จะเป็นสิ่งกำหนดแนวคิด ระบบ และความสอดคล้องของเอกสารหลักสูตรและการสอน ซึ่งจะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรใช้เป็นแนวทางสำหรับการศึกษาหลักสูตรทั่วไป นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร ไว้ดังนี้

พนัส หันนาคินทร์ (2542, หน้า 1-11) ให้ความเห็นว่า หลักสูตรควรมีองค์ประกอบ ห้าประการ คือ ความมุ่งหมายของหลักสูตร หลักการและโครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตรและการนำไปใช้และการประเมินผลหลักสูตร

สุมิตร คุณมานุกร (2542, หน้า 9) กล่าวว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบด้วยกัน คือ

1. ความมุ่งหมาย
2. เนื้อหา
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผล

จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมี 4 ประการหลัก ได้แก่ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนการสอนหรือมวลประสบการณ์การเรียนรู้และการวัดผลประเมินผล ซึ่งองค์ประกอบแต่ละอย่างมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่อง

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา

ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 ก, หน้า 5) ได้กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษา เป็นแผนหรือแนวทาง หรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้และความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545, หน้า 26) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาว่า เป็นแผน หรือแนวทาง หรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ มีความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตนรวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ในชุมชน ในสังคม และในโลกอย่างมีความสุข ดังนั้นหลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วยการเรียนรู้และประสบการณ์อื่นๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ทั้งรายวิชา พื้นฐาน และรายวิชาที่ต้องการเพิ่มเติม เป็นรายปี หรือรายภาคจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละปี หรือแต่ละภาคเรียน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (2547, หน้า 4) หลักสูตรสถานศึกษา คือ แผนหรือแนวทางในการจัดประมวลความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ซึ่งจัดทำโดยบุคคลหรือคณะบุคคลในระดับสถานศึกษาเพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และส่งเสริมให้รู้จักตนเองมีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคมและโลกอย่างมีความสุข

สำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 39) “หลักสูตรสถานศึกษา” เป็นหลักสูตรที่หลอมรวมสิ่งที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลาง ตามความต้องการของท้องถิ่นที่จะนำไปใช้ในกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นและความต้องการของสถานศึกษาเอง

สรุปได้ว่า หลักสูตรสถานศึกษา คือ แผนหรือแนวทางในการกำหนดการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่น โดยผ่านกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ของสังคม ชุมชน และต้องเป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2543, หน้า 27-28) กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษาถือว่ามี ความสำคัญต่อการช่วยพัฒนาผู้เรียนในทุกๆ ด้าน สามารถชี้แนะให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ผู้สอน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้พยายามจัดมวลประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนได้ พัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตาม จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 ข) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษาว่า มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในทุกๆ ด้านสามารถชี้แนะให้ผู้บริหาร ครูอาจารย์ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้พยายาม จัดมวลประสบการณ์ให้แก่ ผู้เรียน ได้พัฒนาตนเองใน ด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์บรรลุตามจุดมุ่งหมายของการ จัดการศึกษา สถานศึกษาจะต้องทำงานร่วมกับ ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น วัด หน่วยงาน และ สถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสองประการ ซึ่งจุดมุ่งหมายทั้งสองประการนี้ให้เห็นแนวทางที่สำคัญซึ่งสถานศึกษา จะต้องพัฒนาหลักสูตร ภายในบริบทและแนวทางนั้นๆ ดังนี้

1. หลักสูตรสถานศึกษา ควรพัฒนาให้เด็กเกิดความสุขและความเพลิดเพลินในการเรียน เกิดความอยากรู้อยากเห็นรู้จักค้นคว้าด้วยตนเองมีความเป็นอิสระและสามารถร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม มีทักษะด้านภาษา ด้านคณิตศาสตร์ รู้จักศึกษาข้อมูลสารสนเทศเทคโนโลยี มีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

2. หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคม และวัฒนธรรม พัฒนาการหลักในการจำแนกระหว่างถูกและผิด เข้าใจ และศรัทธาในความเชื่อ พัฒนาหลักคุณธรรม และสร้างผู้เรียนให้เป็นพลเมืองของชาติ คือ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคม มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าบริโภค

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษาที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการมีการกำหนดให้สถานศึกษาดำเนินการ มีแนวคิดจากการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) คือ การกระจายอำนาจไปยังโรงเรียนที่เป็นหน่วยปฏิบัติโดยตรง โดยให้บริหารในรูปแบบของคณะกรรมการโรงเรียน (School Council หรือ School Board) การกระจายอำนาจตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 39 ที่ได้กล่าวไปในเบื้องต้น และให้สถานศึกษาขึ้นพื้นฐานบริหารงานโดยคณะกรรมการสถานศึกษา (มาตรา 40) โดยมีวัตถุประสงค์

1. มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคน ได้เรียนรู้ และมีผลสัมฤทธิ์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคม เทคโนโลยี สุขศึกษา
2. สามารถคิดสร้างสรรค์ และวิเคราะห์วิจารณ์ แก้ปัญหา และทำสิ่งที่แตกต่างอยู่ให้ดีขึ้น
3. ให้ผู้เรียนมีโอกาสสร้างสรรค์ชิ้นนวัตกรรมเข้าร่วมในกิจกรรมและแสดงผลสมรรถภาพในภาวะผู้นำ เพื่อสร้างตนเองสู่ชีวิตอนาคต ในฐานะแรงงานและพลเมืองของชาติ
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความตระหนักในความสำคัญ ที่จะดำรงชีวิต ที่มีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง ดูแลรักษาตนเองและผู้อื่นให้ปลอดภัย และพัฒนาทักษะด้านร่างกาย
5. มุ่งส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรมของผู้เรียน และเตรียมผู้เรียนทุกคนให้มีโอกาสที่ดี มีประสบการณ์ชีวิตและมีความรับผิดชอบ
6. มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเคารพตนเอง มีความพร้อมทางอารมณ์ มีความเอื้ออาทร ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น ที่บ้าน สถานศึกษา ที่ทำงานและในชุมชน
7. ส่งเสริมผู้เรียนมีการเตรียมความพร้อมสำหรับการศึกษาในขั้นต่อไปรับการฝึกอบรม การจ้างงานเพื่อให้พร้อมที่จะตัดสินใจเลือกปฏิบัติอย่างมีข้อมูล และเรียนรู้สิ่งอื่นๆ ตลอดชีวิต ทำให้ผู้เรียนได้เห็นแนวทางความสำเร็จของชีวิตและสังคมนอกสถานศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

คำนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่าย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 และใช้ในโรงเรียนทั่วไป ตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน หน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบโดยตรงและมีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตรดังกล่าวนี้ ได้ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง พบว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีจุดดีหลายประการ เช่น หลักสูตรช่วยส่งเสริมการกระจายอำนาจทางการศึกษา ทำให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง มีแนวคิดหลักการในการส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาดังกล่าว ยังได้สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นปัญหา และความไม่ชัดเจนของหลักสูตรหลายประการ ทั้งในส่วนของการจัดทำเอกสารหลักสูตร กระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ และผลผลิตที่เกิดจากการใช้หลักสูตร ได้แก่ ปัญหาความสับสนของผู้ปฏิบัติในระดับสถานศึกษา ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ส่วนใหญ่กำหนดสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้มาก การวัดผลและการประเมินผลไม่สะท้อนมาตรฐาน ส่งผลต่อปัญหาการจัดทำเอกสารหลักสูตรฐานทางการศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียน รวมทั้งปัญหาคุณภาพของผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ

กระทรวงศึกษาธิการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อพัฒนาไปสู่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยดังกล่าวและนำข้อมูลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสมชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา โดยได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด โครงสร้างเวลาเรียนของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และมีความชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติ เพื่อใช้เป็นทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การเรียนการสอนในแต่ละระดับ โดยเปิดโอกาสให้สถานศึกษาเพิ่มเติมได้ตามความพร้อมและจุดเน้น

คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ

ที่ สพฐ 293 / 2551

เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการเป็นการสร้างกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคล สังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพในการ แข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลก ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบบประชาธิปไตย อันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นไปตามเจตนารมณ์มาตรา 80 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 25425

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 12 และมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ บริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีมติ เห็นชอบให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กระทรวงศึกษาธิการ จึงประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังปรากฏแนบท้ายคำสั่งนี้ แทนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เงื่อนไขและระยะเวลาการใช้หลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้เป็นไปดังนี้

1. โรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรและโรงเรียนที่มีความพร้อมตามรายชื่อที่กระทรวง ศึกษาธิการประกาศ

(1) ปีการศึกษา 2552 ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4

(2) ปีการศึกษา 2553 ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5

(3) ปีการศึกษา 2554 เป็นต้นไป ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทุกชั้นเรียน

2. โรงเรียนทั่วไป

(1) ปีการศึกษา 2553 ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4

(2) ปีการศึกษา 2554 ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5

(3) ปีการศึกษา 2555 เป็นต้นไป ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทุกชั้นเรียน

ให้เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีอำนาจในการยกเลิก เพิ่มเติม เปลี่ยนแปลงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พุทธศักราช 2551 ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและวิธีการจัดการศึกษา

สั่ง ณ วันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2551

(สมชาย วงศ์สวัสดิ์)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ความนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยกำหนดจุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความสามารถในการแข่งขันในเวทีระดับโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) พร้อมกันนี้ได้ปรับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น (สำนักนายกรัฐมนตรี้, 2542)

จากการวิจัย และติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรในช่วงระยะเวลา 6 ปีที่ผ่านมา (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2546 ก, 2546 ข, 2548 ก, 2548 ข; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547; สำนักผู้ตรวจราชการ และติดตามประเมินผล, 2548; สุวิมล ว่องวาณิช และนางลักษณ์ วิรัชชัย, 2547; Nutravong, 2002; Kittisunthorn, 2003) พบว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีจุดดีหลายประการ เช่น ช่วยส่งเสริมการกระจายอำนาจทางการศึกษาทำให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และมีแนวคิด และหลักการในการส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาดังกล่าวยังได้สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่เป็นปัญหาและความไม่ชัดเจนของหลักสูตรหลายประการทั้งในส่วนของเอกสารหลักสูตร กระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ และผลผลิตที่เกิดจากการใช้หลักสูตร ได้แก่ ปัญหาความสับสนของผู้ปฏิบัติระดับสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสถานศึกษาส่วนใหญ่กำหนดสาระและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้มาก ทำให้เกิดปัญหาหลักสูตรแน่น การวัดและประเมินผลไม่สะท้อนมาตรฐาน ส่งผลต่อปัญหาการจัดทำเอกสารหลักสูตรฐานทางการศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียน รวมทั้งปัญหาคุณภาพของผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์อันยังไม่เป็นที่น่าพอใจ

นอกจากนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้น ในการพัฒนาคุณภาพของคนในสังคมไทยให้มีคุณธรรม และมีความรอบรู้อย่างเท่าทัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวการพัฒนาคนดังกล่าวมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะ และความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ

แบบยั่งยืน (สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จากข้อค้นพบในการศึกษาวิจัยและการติดตามผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ผ่านมามีข้อสรุปจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคนในสังคมไทย และจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนสู่ศตวรรษที่ 21 จึงเกิดการทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีความเหมาะสมและชัดเจน ทั้งเป้าหมายของหลักสูตรในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมายสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ชัดเจนเพื่อใช้เป็นทิศทางในการจัดทำหลักสูตร การเรียนการสอนในแต่ละระดับ นอกจากนี้ยังได้กำหนดโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปีไว้ในหลักสูตรแกนกลาง และเปิดโอกาสให้สถานศึกษาเพิ่มเติมเวลาเรียนได้ตามความพร้อมและจุดเน้น และสามารถปรับกระบวนการวัดผลและประเมินผลผู้เรียน เกณฑ์การจบการศึกษาแต่ละระดับ และเอกสารแสดงหลักฐานทางการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และมีความชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติ

เอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นี้ จัดทำขึ้นสำหรับท้องถิ่น และสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาเด็ก และเยาวชนไทยทุกคน ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีคุณภาพด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในเอกสารนี้ ช่วยทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกๆระดับเห็นผลคาดหวังที่ต้องการในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ชัดเจนตลอดแนว ซึ่งจะสามารถช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่น และระดับสถานศึกษาร่วมกันพัฒนาหลักสูตรได้อย่างมั่นใจ ทำให้การจัดทำหลักสูตรในระดับสถานศึกษามีคุณภาพ และมีความเป็นเอกภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้เกิดความชัดเจนเรื่องการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ และยังช่วยแก้ปัญหาการเทียบโอนระหว่างสถานศึกษา ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับสถานศึกษา จะต้องสะท้อนคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานรวมทั้งเป็นกรอบทิศทางในการจัดการศึกษา
ทุกรูปแบบ และครอบคลุมผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่คาดหวังได้
ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งระดับชาติ ชุมชน ครอบครัว และบุคคลต้องร่วมรับผิดชอบ โดยร่วมกันทำงาน
อย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องในการวางแผน การดำเนินการ ส่งเสริมสนับสนุน ตรวจสอบ ตลอดจน
ปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติไปสู่คุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติ
ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย
และเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น
พระประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษต่อการศึกษาประกอบอาชีพ
และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้
และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษา เพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมาย และมาตรฐาน
การเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรม
บนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสที่ได้รับการศึกษาอย่าง
เสมอภาคและมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ และให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัด
การศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และ
การจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุม
ทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหาการใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลกยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับ และส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคมรวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม
2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหา และอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกัน และแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลการจัดการปัญหา และความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม กับการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ของสภาพสังคม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเป็นความสามารถในการเลือกและการใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะที่เป็นพลเมืองไทย และพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ

7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี

8. ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ที่ระบุสิ่งที่ควรรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์ เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน และยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งการประเมินภายใน และประเมินภายนอก รวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบ เพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

ตัวชี้วัด

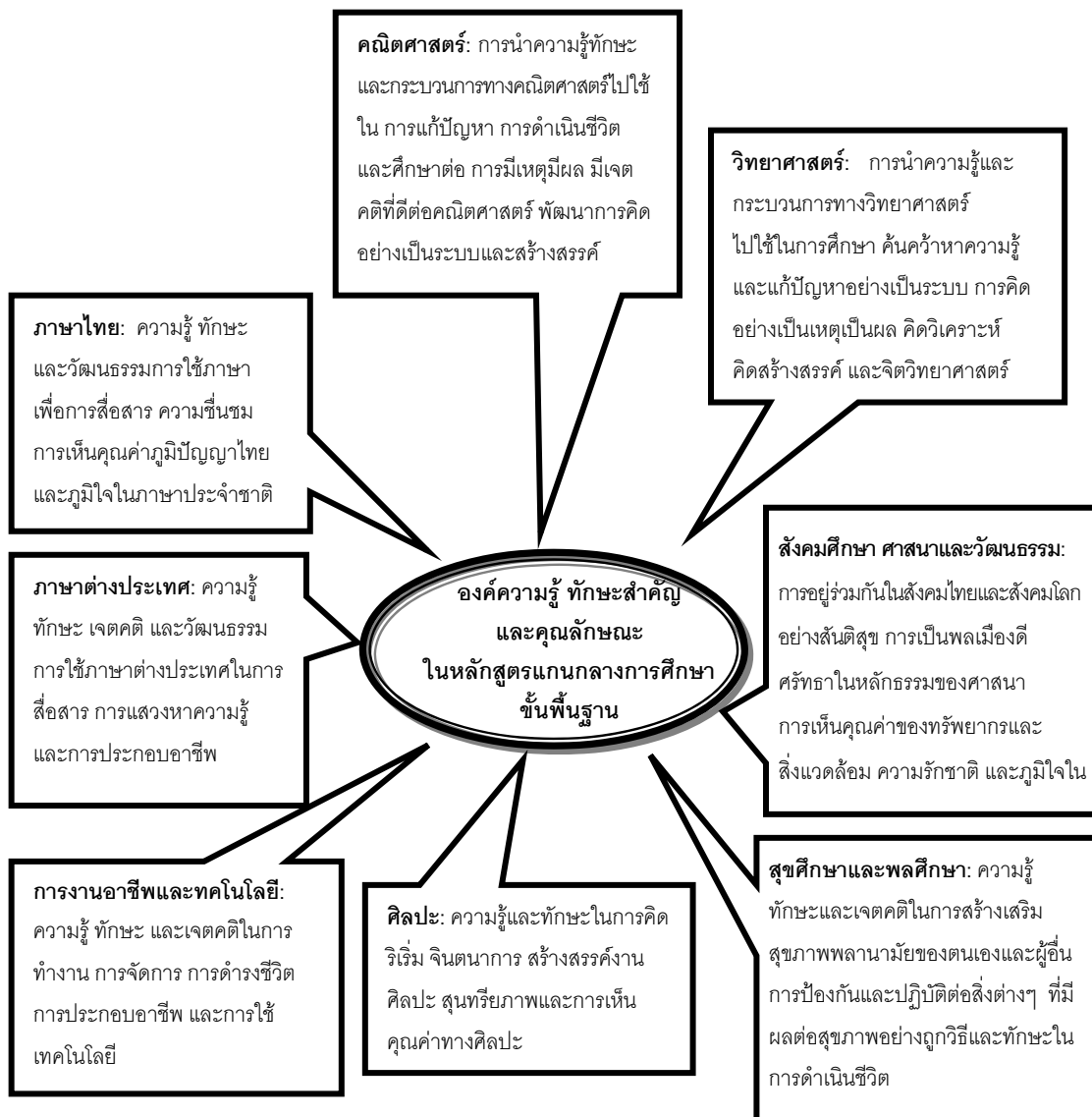
ตัวชี้วัดระบุสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรมนำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนและเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัด และประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน

1. ตัวชี้วัดชั้นปี เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละชั้นปีในระดับการศึกษาภาคบังคับ (ประถมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3)

2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4- 6)

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้ โดยแบ่งเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

ภาพ 1 องค์ความรู้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ, 2552

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มี ศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์ เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. กิจกรรมแนะแนว

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิด ตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียน และอาชีพ สามารถปรับตัว ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือ และ ให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

2. กิจกรรมนักเรียน

เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผลช่วยเหลือแบ่งปัน เอื้ออาทร และสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของ ผู้เรียน ให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงานเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มตามความเหมาะสมและสอดคล้อง กับวุฒิภาวะของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย

2.1 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และนักศึกษาวิชาทหาร

2.2 กิจกรรมชุมนุม ชมรม

2.3 กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และ ท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละ ต่อสังคม มีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่างๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม

ระดับการศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดระดับการศึกษาเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6) การศึกษาระดับนี้ เป็นช่วงแรกของการ ศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน ด้านการเขียน การคิดคำนวณ ทักษะการ คิดพื้นฐาน การติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ การพัฒนา คุณภาพชีวิตอย่างสมบูรณ์และสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้นจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัด และความสนใจของตนเองส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน มีทักษะในการคิดวิจารณ์ญาณ คิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีทักษะการใช้เทคโนโลยี เพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อดังคม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม และมีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อ

3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) การศึกษาระดับนี้เน้นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน สนองตอบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ มีทักษะในการใช้วิทยาการและเทคโนโลยี ทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ มุ่งพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่างๆ

การจัดเวลาเรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถจัดเพิ่มเติมได้ตามความพร้อมและจุดเน้น สามารถปรับให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและสภาพของผู้เรียน ดังนี้

1. ระดับชั้นประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละ ไม่เกิน 5 ชั่วโมง

2. ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1- 3) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนวันละไม่เกิน 6 ชั่วโมง คำนวณน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมง ต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา เท่ากับ 1 หน่วยกิต (นก.)

3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียน วันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง คำนวณน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมง ต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา เท่ากับ 1 หน่วยกิต (นก.)

โครงสร้างเวลาเรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียน วิชาพื้นฐาน และเพิ่มเติม สถานศึกษาสามารถดำเนินการ ดังนี้

ระดับประถมศึกษา สามารถปรับเวลาเรียนพื้นฐานของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องมีเวลาเรียนรวมตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐาน และผู้เรียนต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนด

ระดับมัธยมศึกษา ต้องจัดโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานให้เป็นไปตามที่กำหนด และสอดคล้องกับเกณฑ์การจบหลักสูตร

สำหรับเวลาเรียนเพิ่มเติมทั้งในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาให้จัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติมหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยพิจารณาให้สอดคล้องกับความพร้อมจุดเน้นของสถานศึกษา และเกณฑ์การจบหลักสูตร เฉพาะระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 สถานศึกษาอาจจัดให้เป็นเวลาของสาระการเรียนรู้พื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่กำหนดไว้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีละ 120 ชั่วโมง และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 360 ชั่วโมงนั้น เป็นเวลาสำหรับปฏิบัติกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ในส่วนกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ให้สถานศึกษาจัดสรรเวลาให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม ดังนี้

ระดับประถมศึกษา (ป.1-6) รวม 6 ปี จำนวน 60 ชั่วโมง

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-3) รวม 3 ปี จำนวน 45 ชั่วโมง

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4- 6) รวม 3 ปี จำนวน 60 ชั่วโมง

การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

การจัดการศึกษาบางประเภทสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น จัดการศึกษาเฉพาะทางการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ การศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส การศึกษาตามอัธยาศัย สามารถนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม กับสภาพและบริบทของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย โดยให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน

ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายหลักสูตร ผู้สอนพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย

1. หลักการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถ

เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับนักเรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้
 ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
 และพัฒนาการทางสมองเน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม

2. กระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญใช้กระบวนการเรียนรู้
 ที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน
 เช่น กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญ
 สถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัยกระบวนการ
 เรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทาง
 ในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝน และพัฒนา เพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิด
 การเรียนรู้ได้ดีบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจใน
 กระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรของสถานศึกษาให้เข้าใจถึง
 มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสาระการ
 เรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน แล้วจึงพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอนและ
 เทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ
 และบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

4. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมาย
 ของหลักสูตร ทั้งผู้สอนและผู้เรียนควรมีบทบาท ดังนี้

4.1 บทบาทของผู้สอน

4.1.1 ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผน
 แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ทำทลายความสามารถของผู้เรียน

4.1.2 กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้ และทักษะ
 กระบวนการ ที่เป็นความคิดรวบยอด หลักการ และความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะอันพึง
 ประสงค์

4.1.3 ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่าง
 บุคคลและพัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย

4.1.4 จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิด
 การเรียนรู้

4.1.5 จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่น
 เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

4.1.6 ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน

4.1.7 วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

4.2 บทบาทของผู้เรียน

4.2.1 กำหนดเป้าหมาย วางแผน และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง

4.2.2 เสาะแสวงหาความรู้ เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตั้งคำถาม คิดหาคำตอบหรือหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ

4.2.3 ลงมือปฏิบัติจริง สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ

4.2.4 มีปฏิสัมพันธ์ ทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและครู

4.2.5 ประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

สื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในท้องถิ่น การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการ และลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน

การจัดหาสื่อการเรียนรู้ ผู้เรียน และผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเองหรือปรับปรุงเลือกใช้อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัว เพื่อนำมาใช้ในการประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาควรจัดให้มีอย่างพอเพียง เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการดังนี้

1. จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชนเพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก

2. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ สำหรับให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า ส่งเสริมความรู้ให้ครูผู้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้

3. เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพมีความเหมาะสมมีความหลากหลายสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้และความแตกต่างของผู้เรียน

4. ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ
5. ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
6. จัดให้มีการกำกับติดตามประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะๆ และสม่ำเสมอ

ในการจัดทำ การเลือกใช้ และการประเมินคุณภาพสื่อที่ใช้ในสถานศึกษา ควรจะคำนึงถึงหลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหา มีความถูกต้องและทันสมัย ไม่กระทบความมั่นคงของชาติ ไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง มีรูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการ คือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน และประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ การวัดผล และประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูล และสารสนเทศที่แสดงถึง พัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนดำเนินการเป็นปกติและสม่ำเสมอ ในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลาย เช่น การซักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน การประเมินโครงการ การประเมินชิ้นงาน/ ภาระงาน แฟ้มสะสมงาน การใช้แบบทดสอบ ฯลฯ โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินเองหรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมิน ในกรณีที่ไม่ว่านตัวชี้วัดให้มีการสอนซ่อมเสริม

การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการความก้าวหน้าในการเรียนรู้ อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด มีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมในด้านใดนอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลให้ผู้สอนใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนของตนด้วยทั้งนี้โดยสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

2. การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินที่สถานศึกษาดำเนินการ เพื่อตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี/รายภาค ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีจุดพัฒนาในด้านใด รวมทั้งสามารถนำผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติ ผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา และ การรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานผู้ปกครองและชุมชน

3. การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาตามความรับผิดชอบ สามารถดำเนินการโดยประเมินคุณภาพ ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้วยข้อสอบมาตรฐาน ที่จัดทำและดำเนินการโดยเขตพื้นที่การศึกษา หรือด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัด ในการดำเนินการจัดสอบ นอกจากนี้ยังได้จากการตรวจสอบ ทบทวนข้อมูลจากการประเมินระดับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4. การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมิน ผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพการศึกษาในระดับต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในระดับนโยบายของประเทศ

ข้อมูลการประเมินในระดับต่างๆ ข้างต้น เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการตรวจสอบ ทบทวนพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ถือเป็นภาระความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่จะต้องจัดระบบดูแล ช่วยเหลือ ปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพบนพื้นฐาน ความแตกต่างระหว่างบุคคลที่จำแนกตามสภาพปัญหาและความต้องการ ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนทั่วไป กลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ กลุ่มผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหา ด้านวินัยและพฤติกรรม กลุ่มผู้เรียนที่ปฏิเสธโรงเรียน กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มพิการทางร่างกายและสติปัญญา เป็นต้น ข้อมูลจากการประเมินจึงเป็นหัวใจของสถานศึกษา ในการดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนได้ทันท่วงที ปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและประสบความสำเร็จในการเรียน

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัด และ ประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่เป็น ข้อกำหนดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติ ร่วมกัน

เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียน

1. การตัดสิน การให้ระดับและการรายงานผลการเรียน

1.1 การตัดสินผลการเรียน ในการตัดสินผลการเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น ครูผู้สอนต้อง คำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนหลัก และต้องเก็บข้อมูลของผู้เรียนทุกด้านอย่างสม่ำเสมอและ ต่อเนื่องในแต่ละภาคเรียน รวมทั้งสอนซ่อมเสริมผู้เรียนให้พัฒนาจนเต็มตามศักยภาพ

1.1.1 ระดับประถมศึกษา

- 1) ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของเวลาเรียนทั้งหมด
- 2) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัดและผ่านเกณฑ์ตามที่สถานศึกษา กำหนด
- 3) ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา
- 4) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมิน และมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่

สถานศึกษากำหนด ในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน

1.1.2 ระดับมัธยมศึกษา

1) ตัดสินผลการเรียนเป็นรายวิชา ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนตลอดภาคเรียน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมดในรายวิชานั้นๆ

2) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัด และผ่านเกณฑ์ตามที่ตั้งสถานศึกษากำหนด

3) ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา

4) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมิน และมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การพิจารณาเลื่อนชั้นทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ถ้าผู้เรียนมีข้อบกพร่องเพียงเล็กน้อยและสถานศึกษาพิจารณาเห็นว่าสามารถพัฒนาและสอนซ่อมเสริมได้ให้อยู่ดุลพินิจของสถานศึกษาที่จะผ่อนผันให้เลื่อนชั้นได้ แต่หากผู้เรียนไม่ผ่านรายวิชาจำนวนมากและมีแนวโน้มว่าจะเป็นปัญหาต่อการเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้นสถานศึกษาอาจตั้งคณะกรรมการพิจารณาให้เรียนซ้ำชั้นได้ทั้งนี้ให้คำนึงถึงวุฒิภาวะและความรู้ความสามารถของผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2 การให้ระดับผลการเรียน

1.2.1 ระดับประถมศึกษา ในการตัดสินเพื่อให้ระดับผลการเรียนรายวิชา สถานศึกษา สามารถให้ระดับผลการเรียนหรือระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียน เป็นระบบตัวเลข ระบบตัวอักษร ระบบร้อยละ และระบบที่ใช้คำสำคัญสะท้อนมาตรฐาน การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ให้ระดับผลการประเมินเป็นดีเยี่ยม ดี และผ่านการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องพิจารณาทั้งเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรมและผลงานของผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และให้ผลการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นผ่าน และไม่ผ่าน

1.2.2 ระดับมัธยมศึกษา ในการตัดสินเพื่อให้ระดับผลการเรียนรายวิชาให้ใช้ตัวเลขแสดงระดับผลการเรียนเป็น 8 ระดับ การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ให้ระดับผลการประเมินเป็น ดีเยี่ยม ดี และผ่านการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องพิจารณาทั้งเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรมและผลงานของผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และให้ผลการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นผ่าน และไม่ผ่าน

1.3 การรายงานผลการเรียน

การรายงานผลการเรียนเป็นการสื่อสารให้ผู้ปกครองและผู้เรียนทราบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาต้องสรุปผลการประเมินและจัดทำเอกสารรายงานผลงานให้ผู้ปกครองรับทราบเป็นระยะๆ หรืออย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

การรายงานผลการเรียน สามารถรายงานเป็นระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียน ที่สะท้อนมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้

2. เกณฑ์การจบการศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดเกณฑ์กลาง สำหรับการจบการศึกษา เป็น 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.1 เกณฑ์การจบระดับประถมศึกษา

2.1.1 ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐาน และรายวิชาเพิ่มเติม/กิจกรรมเพิ่มเติมตาม โครงสร้างเวลาเรียนที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

2.1.2 ผู้เรียนต้องมีผลการประเมินรายวิชาพื้นฐาน ผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่ สถานศึกษากำหนด

2.1.3 ผู้เรียนมีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนในระดับผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.1.4 ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.1.5 ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การ ประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.2 เกณฑ์การจบระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2.2.1 ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติมไม่เกิน 81 หน่วย โดยเป็น รายวิชาพื้นฐาน 63 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมตามที่สถานศึกษากำหนด

2.2.2 ผู้เรียนต้องได้หน่วยกิต ตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 77 หน่วยกิต โดยเป็น รายวิชาพื้นฐาน 63 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมไม่น้อยกว่า 14 หน่วยกิต

2.2.3 ผู้เรียนมีผลการประเมิน การอ่านคิดวิเคราะห์ และเขียน ในระดับผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.2.4 ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.2.5 ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.3 เกณฑ์การจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.3.1 ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติม ไม่น้อยกว่า 81 หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชาพื้นฐาน 39 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมตามที่สถานศึกษากำหนด

2.3.2 ผู้เรียนต้องได้หน่วยกิต ตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 77 หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชาพื้นฐาน 39 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติม ไม่น้อยกว่า 39 หน่วยกิต

2.3.3 ผู้เรียนมีผลการประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.3.4 ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.3.5 ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

การบริหารหลักสูตร

สาระสำคัญของหลักสูตร

เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้มีบุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้การจัดทำหลักสูตรแกนกลางของการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อและให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ดังนั้นระดับกระทรวงจึงได้จัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น ในหลักสูตรจะกล่าวถึงเฉพาะหลักสูตรแกนกลางของการศึกษาขั้นพื้นฐานและเมื่อมีการประกาศใช้ สถานศึกษาต้องจัดทำสาระของหลักสูตรเพิ่มเติม และดำเนินการในเรื่องอื่นๆ ตามที่กำหนดไว้ เพื่อให้ได้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานขอสถานศึกษา ที่จะใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป ดังนั้นอาจสรุปได้ว่าหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีการประกาศใช้ต่อไปนั้น มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. หลักการ เป็นข้อความที่กล่าวถึงทิศทางหรือแนวทางในการจัดการศึกษาและใช้เป็น “หลัก” ในการกำหนดหลักสูตร เช่นเดียวกับหลักการสอนที่ใช้เป็น “หลัก” ในการคิดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. จุดมุ่งหมาย เป็นข้อความที่บ่งบอกถึงความประสงค์ ตามความต้องการ หรือเป้าหมายของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเขียนอยู่ในรูปของคุณภาพที่พึงประสงค์ของผู้เรียนเมื่อเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ถือเป็นความคาดหวังของสังคมไทยที่ต้องการผลของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพที่เกิดในตัวผู้เรียน

3. การจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

3.1 จัดเป็นหลักสูตรต่อเนื่อง 12 ปี โดยแบ่งเป็น 4 ช่วงชั้น คือ

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6

3.2 มีการกำหนดสาระการเรียนรู้ หมายถึง สาระและกระบวนการที่ใช้เป็นสื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ประกอบด้วยสาระการเรียนรู้บังคับ และสาระการเรียนรู้เลือก ในการร่างหลักสูตรขั้นต้น กำหนดไว้ 8 กลุ่มสาระคือ

3.2.1 ภาษาไทย

3.2.2 คณิตศาสตร์

3.2.3 วิทยาศาสตร์

3.2.4 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

3.2.5 สุขศึกษาและพลศึกษา

3.2.6 ศิลปะศึกษา

3.2.7 การงานอาชีพเทคโนโลยี

3.2.8 ภาษาต่างประเทศ

และได้กำหนดให้มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นกิจกรรมสนองความสนใจ ความถนัด ความสามารถ ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน หรือเป็นกิจกรรมที่เกื้อหนุนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือเป็นกิจกรรมที่ปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หรือกิจกรรมบริการต่างๆ และการแนะแนว ซึ่งต้องการให้เชื่อมโยงสาระการเรียนรู้กับชีวิตจริง ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง

3.3 สาระเรียนรู้บังคับ เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคน สาระการเรียนรู้เลือก เป็นสาระการเรียนรู้ที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด และความสนใจของ

ผู้เรียน รวมทั้งสนองความต้องการของผู้ปกครองและชุมชนทั้งทางด้านวิชาการวิชาชีพ และเฉพาะทาง ในส่วนของสาระการเรียนรู้เลือกสถานศึกษาอาจกำหนดสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมได้เอง

3.4 สัดส่วนของเวลาจัดสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลักสูตรแกนกลาง จะกำหนดสัดส่วนของเวลาในการจัดการเรียนรู้ว่าควรจัดสาระการเรียนรู้บังคับ สาระการเรียนรู้เลือก และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเท่าไร ในแต่ละช่วงชั้น

3.5 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ซึ่งในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ เช่น ตามร่างหลักสูตรกำหนดกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทยประกอบด้วย 7 สาระได้แก่

สาระที่ 1 การอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

สาระที่ 3 การฟัง การดู การพูด

สาระที่ 4 วรรณคดีและวรรณกรรม

สาระที่ 5 การใช้ภาษา

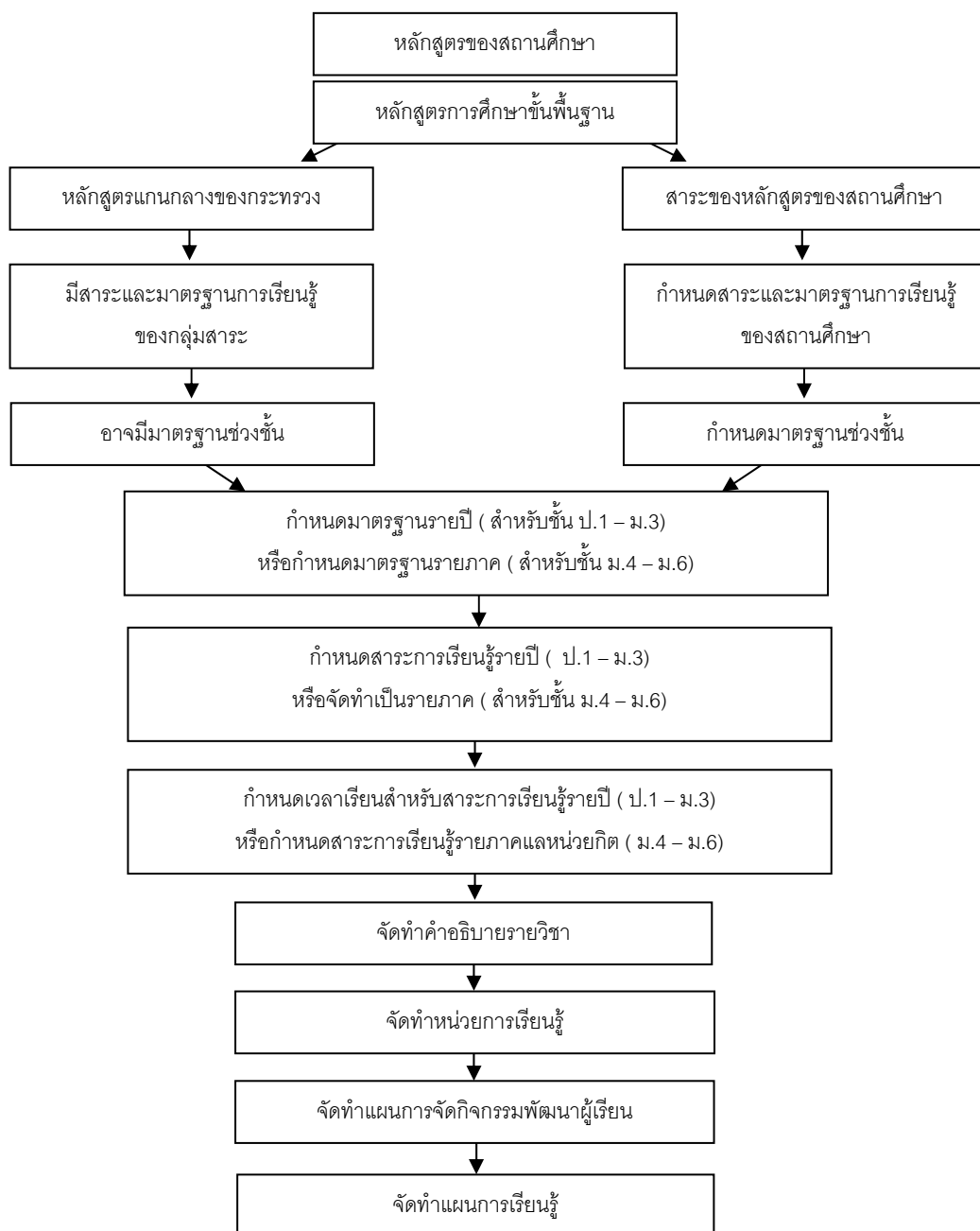
สาระที่ 6 วัฒนธรรมทางภาษา

สาระที่ 7 การศึกษาค้นคว้า

3.6 เกณฑ์การจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนจะต้องผ่านเกณฑ์แต่ละช่วงชั้นมาเป็นลำดับ เมื่อผ่านช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ถือว่าจบการศึกษาภาคบังคับ และเมื่อผ่านช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ถือว่าจบการศึกษาขั้นพื้นฐานเมื่อมีการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์ของแต่ละช่วงชั้นจะกำหนดไว้อย่างชัดเจน

3.7 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ที่แตกย่อยออกมาจาก มาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระที่กล่าวถึงในข้อ 5 อีกต่อหนึ่ง เช่นมาตรฐานการเรียนรู้สาระ การอ่านอาจกำหนดว่า สามารถอ่านและใช้ทักษะตามกระบวนการอ่าน นำความรู้จากการอ่านไป ใช้ในการคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน จะถูก นำมากำหนดเป็นมาตรฐานช่วงชั้นในแต่ละช่วงชั้นได้หลายข้อและแตกต่างกันตามลำดับของ พัฒนาการทางภาษาและการคิด เป็นต้น

3.8 การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา มีสาระแนวทางที่สำคัญดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 2 แผนภูมิการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา

หมายเหตุ แผนภูมินี้จำลองขึ้นตามร่างหลักสูตร ดังนั้นในการประกาศใช้หลักสูตรจริงอาจมีการปรับเปลี่ยนไปบ้าง สถานศึกษาควรสร้างแผนภูมิไว้เพื่อการติดตามงานและตรวจสอบความสมบูรณ์ของงาน

ที่มา: กมล ภูประเสริฐ, 2545

แนวความคิดสำคัญเกี่ยวกับหลักสูตร

ในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีกฎหมายและแนวความคิดที่สำคัญที่ถือได้ว่าเป็นพื้นฐานของการดำเนินการครั้งนี้หลายประการ ดังนี้

1. ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 23 กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่อง

1.1 การเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

1.2 ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมทั้งความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัด การบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

1.3 ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย

1.4 ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา มุ่งเน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

1.5 ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ในมาตรา 27 กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตที่ดี และมีการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ที่กล่าวข้างต้นในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ในมาตรา 28 กำหนดให้หลักสูตรการศึกษาต่างๆ ต้องมีลักษณะหลากหลายทั้งนี้ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมกับวัย และศักยภาพ สาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

2. แนวความคิดเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งทางปัญญา โดยศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี ได้เสนอแนวความคิดไว้ว่า การสร้างความเข้มแข็งทางปัญญาเป็นการทำให้สามารถจัดระบบการดำรงชีวิตในการอยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุล ทั้งนี้เพราะสังคมไทยจะต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ ปัญหาใหม่ ทั้งนี้อาจเกิดมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม

โลกด้วยระบบข้อมูลข่าวสาร หากขาดความเข้มแข็งทางปัญญาจะทำให้ยากที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ในการสร้างความเข้มแข็งทางปัญญา ต้องคำนึงว่าผู้เรียนจะต้องมีศักยภาพในการเรียนรู้สูงยิ่งที่จะสามารถบรรลุถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ มีจิตใจดี มีปัญญาแก้ไขปัญหาต่างๆ และสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามได้ ทั้งนี้การจัดการศึกษาเท่ากับเป็นการให้โอกาสเขาได้พัฒนาเต็มศักยภาพแห่งความเป็นมนุษย์ เพื่อศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคน

ความเข้มแข็งทางปัญญาจะเกิดได้จากการเรียนรู้ ความรู้จากการสอนของผู้สอนแบบเดิม เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการเรียนรู้เท่านั้น และส่วนใหญ่ไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ การจะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ จะต้องเรียนรู้จากสถานการณ์จริงหรือชีวิตจริงด้วย ดังนั้น การเรียนรู้จึงเกิดได้ทุกสถานการณ์ ไม่ใช่เกิดเฉพาะจากผู้สอนและสถานศึกษาเท่านั้น แต่เกิดในทุกส่วนของสังคม

การศึกษาที่เน้นการถ่ายทอดความรู้ และการท่องจำเนื้อหาวิชาเพื่อตอบข้อสอบปรนัย เป็นสำคัญ ทำให้เกิดความอ่อนแอทางปัญญา คือ คิดไม่เป็น ทำไม่เป็น และไม่เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้งในตัวผู้เรียนและครูผู้สอน การศึกษาในรูปแบบใหม่ที่ต้องการคือการเรียนจากการสัมผัสความจริงการทํากิจกรรม การทำงาน การเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมการทำงานกลุ่มและการเรียนจากสื่อต่างๆ เพื่อฝึกฝนสิ่งต่อไปนี่ให้ผู้เรียน คือ

2.1 ฝึกทักษะการเผชิญปัญหาและแก้ปัญหา

2.2 ฝึกการคิดที่จะทำให้เข้าใจเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างลึกซึ้งและเชื่อมโยงเรื่องราวต่างๆ เข้าด้วยกันได้

2.3 ฝึกการค้นคว้าหาความรู้ด้วยวิธีการต่างๆ จากหนังสือ คอมพิวเตอร์ คนเฒ่าคนแก่ ปราชญ์ชาวบ้านและการวิจัย

ตามแนวความคิดนี้ทำให้เกิดมุมมองว่า การจัดการศึกษาแบบเดิมทำให้ผู้เรียนแยกตัวออกไปจากชุมชน ไม่ได้เรียนเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชนของตนให้ลึกซึ้งทั้งๆ ที่เป็นสิ่งใกล้ตัว และเป็นสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องดำรงชีวิตอยู่ ความมุ่งหมายตั้งแต่ใช้หลักสูตร พ.ศ. 2521 ที่ต้องการให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น จึงไม่อาจบรรลุได้ เพราะผู้เรียนไม่ได้สัมผัสสถานการณ์จริง ไม่ได้ทํากิจกรรมในสถานการณ์จริง ไม่ได้เรียนรู้จากบุคคลในชุมชนที่มีภูมิปัญญาของท้องถิ่นอยู่ในตัว

3. แนวความคิดเกี่ยวกับการดำรงรักษาความเป็นไทยในสังคมโลก ซึ่งเกิดมาจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ในเรื่องข้อมูลข่าวสารทำให้ประชากรแต่ละประเทศได้รับรู้เรื่องราวจากประเทศต่างๆ ทั่วโลก ประกอบกับการเดินทางติดต่อกันระหว่างประเทศสะดวก รวดเร็ว

ทำให้กระแสวัฒนธรรมต่างๆ หลั่งไหลมาสู่สังคมไทยมาก หากวัฒนธรรมประจำชาติ และ วัฒนธรรมท้องถิ่นของเรายังเข้มแข็งก็สามารถเลือกรับและปรับปรุงกระแสวัฒนธรรมที่หลั่งไหล เข้ามาได้โดยที่เรายังสามารถคงความเป็นไทยได้อย่างภาคภูมิใจ

ตามแนวความคิดนี้ ทำให้ความต้องการที่จะให้คนในชาติ ทั้งเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ ตระหนักถึงความเป็นไทยร่วมกัน ได้เรียนรู้ถึงประเพณี วัฒนธรรม สิ่งที่ดีงาม และความเป็น เอกลักษณะของชาติร่วมกัน โดยเริ่มตั้งแต่การเรียนรู้จากระดับท้องถิ่น ขึ้นไปเป็นสำคัญการเรียนรู้ ในเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทยจะเป็นไปได้ ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ ที่สำคัญคือ การได้ปฏิบัติ การได้คิด การได้ร่วมมือ ในลักษณะของวิถีชีวิตประจำวัน ซึ่งผู้สอน สถานศึกษา ชุมชน และองค์กรอื่นๆ ในท้องถิ่นต้องร่วมมือกัน

ความสามารถทางภาษาไทยจัดเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นเอกลักษณ์ไทย ดังนั้น ผู้เรียนส่วนใหญ่และประชาชนทั่วไปยังมีความสามารถในการใช้ภาษาไทยไม่ถึงระดับที่ต้องการ จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีฯ ทรงแสดงความห่วงใยในเรื่องนี้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการศึกษาที่ผ่านมา มีความผิดพลาด ตรงที่ไม่ได้ส่งเสริมทั้งการอ่านเพื่อการค้นคว้าและการเขียนเพื่อสื่อความคิดของผู้เรียนอย่างแท้จริง ระบบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สถานศึกษาละเลยที่จะพัฒนาการอ่าน และการเขียนให้มีประสิทธิภาพสูง

4. แนวความคิดเกี่ยวกับการแข่งขันในสังคมโลก เป็นความคิดที่ควบคู่ไปกับการดำรง รักษาความเป็นไทยทั้งนี้เพราะประเทศไทยไม่อาจพ้นไปจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดได้ การติดต่อ สื่อสารที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและเสรี ตลอดจนจนถึงการค้าเสรี ในฐานะที่ประเทศไทย เป็นสมาชิกของ สังคมโลก เราจึงต้องอยู่ในภาวะของการแข่งขันด้วย เพื่อให้ประเทศชาติอยู่รอดจากการแข่งขัน ในทางเศรษฐกิจ ฉะนั้นการเรียนรู้ในสาขาวิชาที่เป็นสากล จึงมีความจำเป็นสำหรับผู้เรียน

จากการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ จำนวน 47 ประเทศ โดยพิจารณาจากปัจจัย 8 ด้าน เฉพาะปัจจัยในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในปี พ.ศ.2543 ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 47 ซึ่งเป็นอันดับสุดท้าย และในการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการ ในช่วงปี พ.ศ. 2539 – 2542 ประเทศไทยอยู่อันดับต่ำกว่าประเทศจีน ไต้หวัน เกาหลี เวียดนาม และสิงคโปร์ ในปี พ.ศ. 2543 ประเทศไทยดีกว่าสิงคโปร์ และในปี พ.ศ. 2544 แม้ว่าเด็กไทยจะแข่งขันวิชาเคมี ได้เป็นอันดับหนึ่งของโลกก็ตาม ก็ต้องตระหนักว่ารายเฉลี่ยของเด็กไทย ทั้งประเทศยังต่ำอยู่

ตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544) เน้น ให้พัฒนาการเรียนการสอนใน 4 วิชา คือ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และคอมพิวเตอร์

แม้แต่ในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544) ก็ระบุถึงปัญหา ผลสัมฤทธิ์ในทั้ง 4 วิชานี้ ซึ่งถือเป็นวิชาสากลที่เราจะต้องใช้ในการแข่งขันกับนานาชาติในทาง เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองระหว่างประเทศ

5. แนวความคิดเกี่ยวกับการบูรณาการการจัดการศึกษาที่ผ่านมาโดยเฉพาะเมื่อเริ่มต้น ใช้หลักสูตร พ.ศ. 2521 นักการศึกษาไทยพยายามนำแนวความคิดในเรื่องการบูรณาการมาใช้ เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงความรู้ ความสามารถในวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ในลักษณะองค์รวมสามารถนำความรู้ ความสามารถนั้นไปใช้ในชีวิตจริงได้ทั้งนี้เพราะในชีวิตจริง ปัญหาที่ต้องแก้ไขหรือความต้องการที่จะพัฒนาสิ่งใดก็ตามจำเป็นต้องอาศัยความรู้ความสามารถ จากหลายสาขาวิชาาร่วมกันจึงจะทำได้สำเร็จหรือที่เรียกกันว่า การใช้สหวิทยาการนั่นเอง

การบูรณาการทำให้ผู้เรียนเรียนรู้แบบองค์รวมที่องค์ประกอบย่อยที่ผสมกลมกลืนกัน ซึ่งจะทำให้เกิดพลัง ทำให้ผู้เรียนได้ทั้งความรู้ ความสามารถ และความคิดได้ดีกว่าการแยกเรียน แต่ละวิชาเป็นอิสระจากกัน ดังที่ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ได้เปรียบเทียบว่า มนุษย์ดำรงชีวิต อยู่ได้ต้องกินอาหารหลัก 5 หมู่ ที่ได้สัดส่วนพอดีกับความต้องการของร่างกาย การศึกษาที่จัดเพื่อ พัฒนาชีวิต จึงต้องมีสัดส่วนของสาระและกระบวนการที่สอดคล้องกลมกลืนกับความต้องการ และ วัตถุประสงค์ถ้าการศึกษาคือการพัฒนาปัญญา สาระของการศึกษาต้องประกอบด้วยปัญญาหารที่ ช่วยให้การบวนการเรียนรู้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตได้อย่างแท้จริง

นอกจากนี้ท่านยังได้ให้ความเห็นว่า ในด้านเงื่อนไขของเวลา การบูรณาการการศึกษา ต้องสามารถผสมผสานระหว่างความเป็นเอกภาพของคนในชาติ กับความสำนึกในท้องถิ่นบ้านเกิด เมืองนอนและระหว่างความเป็นสากลกับการธำรงเอกลักษณ์ความเป็นไทย

6. แนวความคิดของ ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligences) ความสามารถ ของมนุษย์ในการแก้ปัญหา และการออกแบบผลผลิตในสถานการณ์ธรรมชาติ โดยได้แบ่ง ความสามารถหรือปัญญาของมนุษย์ออกเป็น 8 ด้าน คือ ด้านภาษา ด้านตรรกะ-คณิตศาสตร์ มิติสัมพันธ์ ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ด้านดนตรี ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการเข้าใจตนเอง และด้านรอบรู้ธรรมชาติ

ตามแนวคิดของทฤษฎีนี้ถือว่าทุกคนมีปัญญาและความสามารถทั้ง 8 ด้าน ซึ่งแต่ละ ด้านอาจมากน้อยต่างกัน และคนส่วนใหญ่จะมีความสามารถสูงได้ 1-2 ด้าน แต่คนก็สามารถ พัฒนาปัญญาแต่ละด้านจนถึงขั้นใช้การได้ถ้ามีการจัดการที่เหมาะสมนอกจากนี้มีปัญญาแต่ละ ด้านมีการแสดงความสามารถหลายทาง และปัญญาด้านต่างๆ สามารถทำงานร่วมกันได้ ปัญญา แต่ละด้านมีขอบข่ายดังต่อไปนี้

6.1 ปัญญาด้านภาษา (Linguistic Intelligence) คือ ความสามารถสูงในการภาษา ได้แก่ กลุ่มนักพูด นักเขียน นักการเมือง นักหนังสือพิมพ์ บรรณาธิการรวมทั้งกลุ่มที่สามารถใช้ภาษาในการหว่านล้อม อธิบายและต่อรอง

6.2 ปัญญาด้านตรรกะ-คณิตศาสตร์ (Logical-Mathematical Intelligence) คือ ความสามารถสูงในการใช้ตัวเลข การเห็นความสัมพันธ์ แบบแผนตรรกวิทยา การคิดเชิงนามธรรม การคิดอย่างมีเหตุผล และการคิดคาดการณ์ ได้แก่ กลุ่มนักคณิตศาสตร์ นักบัญชี นักสถิติ นักวิทยาศาสตร์ นักตรรกศาสตร์ นักจัดทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

6.3 ปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial Intelligence) คือความสามารถสูงในการเห็นพื้นที่ การคิดปรับปรุง การใช้เนื้อที่ ความไวต่อสี เส้น รูปร่าง เนื้อที่ และความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเหล่านี้ ได้แก่ กลุ่มนายพราน ผู้นำทาง สถาปนิก มัณฑนากร ศิลปิน นักประดิษฐ์ เป็นต้น

6.4 ปัญญาด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว (Bodily-Kinesthetic Intelligence) คือ ความสามารถสูง ในการใช้ร่างกายแสดงความคิด ความรู้สึก การใช้มือประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ความคล่องแคล่ว ความรวดเร็ว ความยืดหยุ่น ความประณีต และความไวต่อประสาทสัมผัส ได้แก่ กลุ่มนักแสดง นักกีฬา นาฏกร นักปั้น ช่างศิลป์แพทย์ เป็นต้น

6.5 ปัญญาด้านดนตรี (Musical Intelligence) คือ ความสามารถสูงด้านดนตรี ความเข้าใจ และสามารถผลิตจังหวะ ทำนอง ความซาบซึ้ง การแสดงออกทางดนตรี การวิเคราะห์ด้านดนตรี ได้แก่ กลุ่มนักดนตรี นักแต่งเพลง นักวิจารณ์ดนตรี นักแสดง เป็นต้น

6.6 ปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Intelligence) คือ ความสามารถสูงในการเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดและเจตนาของผู้อื่น ความไวต่อการสังเกตทั้งน้ำเสียง สีหน้า ท่าทาง ความสามารถรู้ถึงลักษณะต่างๆ ของสัมพันธภาพของมนุษย์ และตอบสนองได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพที่จะทำให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ได้แก่ กลุ่มนักแนะแนว นักการเมือง นักประชาสัมพันธ์ พิธีกร ครู เป็นต้น

6.7 ปัญญาด้านการเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence) คือ ความสามารถสูงในการรู้จักตนเอง และประพฤติปฏิบัติตนจากการเข้าใจตนเอง เข้าใจในอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความปรารถนาของตน รู้จุดอ่อนจุดแข็งของตนตามสภาพจริง ได้แก่ กลุ่มนักเขียน นักจิตวิทยา นักปรัชญา ผู้นำทางศาสนา เจ้าของกิจการ เป็นต้น

6.8 ปัญญาด้านรอบรู้ธรรมชาติ (Naturalist Intelligence) คือ ความสามารถสูงในการเข้าใจธรรมชาติของพืชและสัตว์ เข้าใจวงจรของระบบธรรมชาติ และเรียนรู้ได้ดีในเรื่องของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ กลุ่มนักชีววิทยา นักอนุรักษ์ธรรมชาติ นักท่องเที่ยวธรรมชาติ นักล่าสัตว์ นักผจญภัย เป็นต้น

ภารกิจในการบริหารหลักสูตร

เมื่อสถานศึกษาได้กำหนดหลักสูตรเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปที่จะสามารถทำให้ทราบว่าหลักสูตรที่ได้กำหนดขึ้นนั้น จะประสบความสำเร็จเพียงใดขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการหลักสูตร นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารหลักสูตรไว้ดังนี้

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล และคณะ (2545, หน้า 18-20) กล่าวถึง การบริหารจัดการว่าเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาหลักสูตรสถานศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับปัจจัยการบริหารจัดการหลักสูตรอย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วยงานภารกิจหลักที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการ 7 ภารกิจ คือ ดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ภารกิจที่ผู้บริหารและครูผู้สอน ตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการ เพื่อการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา มีดังนี้

1.1 สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครองและนักเรียน เพื่อให้เห็นความสำคัญหรือความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา

1.2 ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการของสถานศึกษา ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ที่ว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการภายในของสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐาน 2544

1.3 เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน / องค์กรในชุมชนทุกฝ่ายได้รับทราบและให้ความร่วมมือในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

1.4 จัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาให้เป็นระบบ

1.5 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญสถานศึกษา

1.6 พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปใช้จัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา

2. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการสถานศึกษา และคณะอนุกรรมการระดับกลุ่มวิชา จะต้องดำเนินการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรที่กำหนดสาระที่เป็นแกนกลาง และสาระของท้องถิ่นไว้อย่างไร และมีความสอดคล้องสัมพันธ์และสมดุลอย่างไร

2.2 วิเคราะห์ขอบข่ายเนื้อหา หรือสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ทั้งในส่วนขององค์ประกอบด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม

2.3 ศึกษาสภาพปัญหาของชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความต้องการของชุมชนและสังคม

2.4 ปรับปรุงสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ในส่วนที่ต้องจัดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชน

2.5 ตรวจสอบความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมกับมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มวิชาและมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.6 วางแผนการจัดการเรียนการสอน ตามขอบข่ายสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ สัปดาห์ เวลา หน่วยกิต ตามที่หลักสูตรแกนกลางกำหนด

2.7 พัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน นอกจากนี้ควรดำเนินการเพื่อให้การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาสมบูรณ์ อีก 2 ประการ คือ กำหนดสื่อการเรียนรู้และการวัดผลประเมินผล

3. การวางแผนการบริหารจัดการหลักสูตร

การวางแผนการบริหารจัดการหลักสูตรหรือวางแผนดำเนินการดำเนินการใช้หลักสูตร มีภารกิจที่ต้องดำเนินการ 3 ส่วน คือ

3.1 การบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยการสอนเสริม การประเมินผลตามสภาพจริง เป็นต้น

3.2 การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น การวางแผนให้ครูทุกคนสามารถแนะแนวผู้เรียนได้ทั้งด้านการศึกษา อาชีพและปัญหาอื่นๆ เป็นต้น

3.3 การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในและนอกสถานศึกษา และมีการส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น

4. การปฏิบัติการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา การดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรให้เป็นไปตามภารกิจที่สองหรือการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษาและภารกิจที่สามหรือการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตร ซึ่งสถานศึกษาได้กำหนดไว้

5. การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล แยกออกเป็น 2 ส่วน คือ

5.1 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ ภายในสถานศึกษา

5.2 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการ จากภายนอกสถานศึกษา

6. การสรุปผลการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้อง รวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษาสรุปเขียนรายงานผลการดำเนินงานเสนอต่อผู้เกี่ยวข้องและนำผลการรายงานไปเผยแพร่ให้ชุมชน หรือสาธารณชนได้รับทราบ

7. การปรับปรุง และพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา ผลการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน และข้อมูลจากการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนา กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในปีต่อไป

กมล ภูประเสริฐ (2545, หน้า 32-37) ภารกิจในการบริหารหลักสูตรทั้งหมด ผู้บริหาร หรือคณะผู้บริหารต้องจัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงาน ในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. รวบรวมเอกสาร และวัสดุเกี่ยวกับหลักสูตรให้สมบูรณ์ และเพียงพอต่อการดำเนินงาน จัดทำหลักสูตร ซึ่งได้แก่ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเอกสารประกอบหลักสูตร เอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น ฯลฯ

2. รวบรวมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับชุมชน เช่น ประวัติความเป็นมาของชุมชน ฯลฯ

3. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและภารกิจที่ต้องปฏิบัติงานเกี่ยวกับหลักสูตร

4. จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

5. จัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา

6. ชี้แจงประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนรับทราบ

7. เตรียมการใช้หลักสูตร ได้แก่ การเตรียมบุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์

8. วางแนวประเมินการใช้หลักสูตร ได้แก่ การเตรียมการปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ผลจากการใช้หลักสูตร

พนันท์ ธาตุทอง (2550, หน้า 281-291) จากแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ถูกนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาด้วยเช่นกัน ซึ่งมีภารกิจที่สำคัญ 7 ประการ ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 15-17)

ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

ภารกิจที่ 2 การจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 3 การวางแผนและการเตรียมนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้

ภารกิจที่ 4 ดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตามผล

ภารกิจที่ 6 สรุปผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 7 ปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

โดยมีแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามภารกิจต่างๆ ดังนี้

ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา โดยสร้างความตระหนักให้กับบุคลากร ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน เพื่อให้เห็นความสำคัญความจำเป็นที่ต้องร่วมมือในการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา โดยสำรวจสภาพปัจจุบันของบุคลากร และออกแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประชุมชี้แจง/ประชุมปฏิบัติการ เพื่อทำความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาดูงาน จากแหล่งความรู้ต่างๆ ที่หลากหลาย และมีการดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการ อนุกรรมการของสถานศึกษาตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544 กำหนดทิศทางนโยบาย และแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา และแต่งตั้งอนุกรรมการระดับกลุ่มสาระ รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ชี้แจงทิศทางนโยบาย และแนวทางการดำเนินงานและบทบาทหน้าที่

ภารกิจที่ 2 การจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา หลังจากที่ได้ดำเนินการตามภารกิจที่ 1 แล้ว สถานศึกษาจะต้องดำเนินการ จัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา หรือ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเอกสารหลักสูตร โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

3. กำหนดโครงสร้างหลักสูตรแต่ละช่วงชั้นและการจัดทำสัดส่วนเวลาเรียน
4. วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นกลุ่มสาระ
 - 4.1 กำหนดผลการเรียนรู้คาดหวังรายปี หรือรายภาค
 - 4.2 จัดทำคำอธิบายรายวิชา รายปี หรือรายภาค
 - 4.3 กำหนดชื่อวิชา เวลาและหน่วยกิต
 - 4.4 จัดทำหน่วยการเรียนรู้
 - 4.5 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
 - 4.6 กำหนดสาระของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 4.7 กำหนดสื่อการเรียนรู้
 - 4.8 กำหนดการวัดผลและประเมินผล

ภารกิจที่ 3 การวางแผนและการเตรียมนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ สำหรับการนำหลักสูตรไปใช้จะต้องมีการวางแผน การเตรียมการ รวมทั้งการประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ นำหลักสูตรไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้บริหารทำความเข้าใจกับครูให้พัฒนาตนเอง และวางแผนดำเนินการร่วมกันในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในเรื่องต่อไปนี้
 - 1.1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด
 - 1.2 การใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
 - 1.3 การใช้สื่อการเรียนรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยี
 - 1.4 การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้
 - 1.5 การสอนซ่อมเสริม
 - 1.6 การวิจัยในชั้นเรียน
 - 1.7 การจัดตารางเรียน
 - 1.8 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.9 การจัดการเรียนรู้
2. การบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การส่งเสริมสนับสนุน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดย
 - 2.1 ร่วมกันวางแผนให้ครูทุกคนสามารถดำเนินการแนะแนวผู้เรียน ทั้งด้านการศึกษา และปัญหาด้านอื่นๆ ให้กับผู้เรียน
 - 2.2 ตั้งศูนย์แนะแนวของสถานศึกษา

2.3 ร่วมกันวางแผนเพื่อจัดกิจกรรมที่ตอบสนองจุดเน้นของสถานศึกษา ในลักษณะการจัดกิจกรรมดังต่อไปนี้

2.3.1 การบริการฝึกงานที่เป็นประโยชน์

- 1) บริการแนะแนว
- 2) ชุมนุมสหกรณ์
- 3) ห้องพยาบาล
- 4) ห้องสมุด
- 5) ห้องคอมพิวเตอร์

2.3.2 ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น

- 1) ลูกเสือ
- 2) เนตรนารี
- 3) บำเพ็ญประโยชน์
- 4) ยุวอาสาสมัครศึกษาวิชาทหาร

2.3.3 สนับสนุนการเรียนรู้กลุ่มสาระต่างๆ เช่น

- 1) ชุมนุมวิทยาศาสตร์
- 2) ชุมนุมคณิตศาสตร์
- 3) ชุมนุมภาษาอังกฤษ
- 4) สมองความถนัด ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน
- 5) ชุมนุมกีฬา
- 6) ชุมนุมดนตรี
- 7) ชุมนุมเกษตรกรรม
- 8) ชุมนุมอนุรักษ์ธรรมชาติและ

ภารกิจที่ 4 ดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ในการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ให้ประสบความสำเร็จ สถานศึกษาจำเป็นต้องมีระบบบริหารจัดการที่ดี พร้อมทั้งวางแผนทางการแก้ไขสถานการณ์อันอาจเกิดขึ้นในระหว่างการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตามผล การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล เป็นการวางแผนเพื่อช่วยเหลือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทั้งก่อนการดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และหลังการดำเนินการ โดยสถานศึกษาสามารถใช้แนวทางการดำเนินการดังนี้

1. การนิเทศ กำกับ ติดตามผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา (ภายใน) โดย

- 1.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษา
- 1.2 วางแผนการนิเทศ
- 1.3 สร้างเครื่องมือ
- 1.4 การดำเนินการนิเทศเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการ ดำเนินการรวบรวม วิเคราะห์
สรุปและรายงาน
2. การนิเทศ ติดตาม การกำกับ บริหารหลักสูตร และงานวิชาการจากภายนอกสถานศึกษา
โดย
 - 2.1 จัดเตรียม
 - 2.1.1 เอกสารข้อมูลพื้นฐานหรือร่องรอย
 - 2.1.2 กระบวนการทำงานและผลที่เกิดจากการทำงาน
 - 2.2 บุคลากรทั้งภายใน/ภายนอกสถานศึกษาที่สามารถให้ข้อมูลเป็นปัจจุบัน
3. รับการนิเทศจากภายนอก
4. นำผลการนิเทศไปชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ
5. นำข้อเสนอแนะจากการนิเทศไปปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรและ
งานวิชาการของสถานศึกษา

ภารกิจที่ 6 สรุปผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาสรุปผลการดำเนินงานและเขียนรายงาน โดยมีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานนำมาวิเคราะห์สรุป และรายงานผลการดำเนินงาน เผยแพร่ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ

ภารกิจที่ 7 ปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โดยนำผลการติดตาม และรายงานผลการประเมินไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงการบริหารจัดการหลักสูตร ของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากภารกิจทั้ง 7 ประการของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาจะเห็นได้ว่าเป็นการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ทั้งในลักษณะที่ต่อเนื่องกัน หรือบางภารกิจสามารถทำไปพร้อมๆ กันได้ อย่างไรก็ตามสามารถศึกษาสามารถวางแผนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โดยจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานแจ้งให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องทราบและดำเนินการร่วมกัน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 35–66) สถานศึกษามีภารกิจหลัก ในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและดำเนินการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน ในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องสร้างความมั่นใจต่อ

พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชนว่า ผู้เรียนจะมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด และเกิดสมรรถนะที่สำคัญ ตลอดจนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรเพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ดังกล่าว สถานศึกษาจะต้องออกแบบหลักสูตรให้ครอบคลุมทั้งส่วนที่เป็นหลักสูตรกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานอันเป็นความคาดหวังที่กำหนดไว้ร่วมกันในการพัฒนาเยาวชนทุกคนในชาติ นอกจากนั้นหลักสูตรสถานศึกษายังต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และเกิดความรักความผูกพันในบ้านเกิดเมืองนอน และยังมีบทบาทในการร่วมพัฒนาสังคมชุมชน ในการจัดการศึกษาให้บรรลุผล นอกจากสถานศึกษาจะต้องพัฒนาหลักสูตรที่ครอบคลุมส่วนสำคัญดังกล่าวแล้วยังต้องมีการบริหารจัดการหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ สถานศึกษาต้องมีการเตรียมวางแผนเพื่อใช้หลักสูตรใหม่ ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตรใหม่ และเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร ควรพิจารณาถึงงบประมาณและอาคารสถานที่ว่าพอเพียงหรือไม่ การเตรียมบุคลากร เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรจะดำเนินการโดยวิธีการใด การวางแผนงานเพื่อใช้หลักสูตรอย่างละเอียดรอบคอบ และมีขั้นตอนจะทำให้การใช้หลักสูตรประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย โรงเรียนควรมีการส่งเสริมสนับสนุน การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติอย่างเหมาะสม เนื่องจากสถานศึกษาแต่ละแห่งมีบริบท ความพร้อมต่างกัน อีกทั้งมีความแตกต่างกันในด้านงบประมาณทรัพยากรสถานที่และบุคลากร รวมทั้งผู้เรียนในสถานศึกษาแต่ละสถานศึกษามาจากพื้นเพครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม ความรู้ความสามารถ ตลอดจนมีความต้องการที่แตกต่างกัน ดังนั้นการวางแผนในการบริหารจัดการหลักสูตรจึงควรพิจารณาให้สอดคล้องสัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวด้วย นอกจากนั้น สถานศึกษาจะต้องมีการกำกับดูแลคุณภาพในการจัดทำหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบต่อเนื่อง ครบวงจร และนำผลจากการติดตาม กำกับดูแลคุณภาพนั้นมาพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุป ภารกิจในการบริหารหลักสูตร มีภารกิจที่สำคัญ 7 ภารกิจได้แก่

ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

ภารกิจที่ 2 การจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 3 การวางแผนและการเตรียมนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้

ภารกิจที่ 4 ดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 5 กานนิเทศ กำกับ ติดตามผล

ภารกิจที่ 6 สรุปผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 7 ปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

การบริหารจัดการหลักสูตรระดับสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สถานศึกษามีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และดำเนินการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องมีการสร้างความมั่นใจต่อพ่อแม่ผู้ปกครอง และชุมชนว่า ผู้เรียนจะมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด และเกิดสมรรถนะสำคัญ ตลอดจนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ดังกล่าว สถานศึกษาจะต้องออกแบบหลักสูตรให้ครอบคลุมส่วนที่เป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามคุณภาพตามมาตรฐาน อันเป็นความคาดหวังที่หลักสูตรกำหนดไว้ร่วมกันในการพัฒนาเยาวชนทุกคนในชาติ นอกจากนี้หลักสูตรสถานศึกษายังต้องสอดคล้องกับสภาพ ปัญหา และความ ต้องการของชุมชน และท้องถิ่น เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน สามารถอยู่ในสังคมแวดล้อมได้อย่างมีความสุข และเกิดความรักความผูกพันในบ้านเกิดเมืองนอน มีบทบาทในการร่วมพัฒนาชุมชน

ในการจัดการศึกษาให้บรรลุผลดังกล่าว นอกจากสถานศึกษาจะต้องพัฒนาหลักสูตรที่ครอบคลุมส่วนสำคัญดังกล่าวแล้ว ยังต้องมีการบริหารจัดการหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ โดยสถานศึกษาต้องมีการเตรียมวางแผนเพื่อใช้หลักสูตรใหม่ ผู้บริหารสถานศึกษา และ คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตรใหม่ และมีการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร พิจารณาถึงงบประมาณและอาคารสถานที่ว่าพอเพียงหรือไม่ การเตรียมบุคลากรเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรจะดำเนินการโดยวิธีใด การวางแผนงานเพื่อใช้หลักสูตรอย่างละเอียดรอบคอบและมีขั้นตอน จะทำให้การใช้หลักสูตรประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย โรงเรียนควรมีการส่งเสริมสนับสนุนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติอย่างเหมาะสม เนื่องจากสถานศึกษาแต่ละแห่งมีบริบทต่างกัน ความพร้อมต่างกัน อีกทั้งมีความแตกต่างกันในด้านงบประมาณ ทรัพยากร สถานที่ และบุคลากร รวมทั้งผู้เรียนในสถานศึกษาแต่ละสถานศึกษาก็มาจากพื้นเพ ครอบครัวยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ สังคมที่ต่างกัน มีความรู้ความสามารถตลอดจนความต้องการที่แตกต่างกัน ดังนั้น การวางแผนในการบริหารจัดการหลักสูตรจึงควรพิจารณาให้สอดคล้องสัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวด้วย

นอกจากนั้น สถานศึกษาจะต้องมีการติดตาม ดูแลคุณภาพการจัดทำหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและครบวงจร และนำผลจากการติดตาม กำกับดูแลคุณภาพนั้น มาพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ อาทิ ฝ่ายบริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน โดยทั่วไปนั้นมีการดำเนินการใน 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การดำเนินการระดับสถานศึกษา: ดำเนินการโดยองค์คณะบุคคลระดับสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ เพื่อพิจารณาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งแนวปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ระเบียบการวัดและประเมินผลการเรียน รวมทั้งพิจารณาเกี่ยวกับเอกสาร บันทึก และรายงานผลการเรียน ซึ่งต้องมีส่วนร่วมกันในสถานศึกษานั้นๆ

ส่วนที่ 2 การดำเนินการระดับชั้นเรียน: ดำเนินการโดยครูผู้สอน ในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้และจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม ซึ่งอาจมีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ที่ครูผู้สอนรายวิชาเดียวกัน ระดับชั้นเดียวกันอาจพิจารณาออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่แตกต่างกันได้ เพราะผู้เรียนที่ครูแต่ละคนรับผิดชอบนั้นอาจมีความต้องการและความสามารถแตกต่างกัน ดังนั้น กิจกรรมการเรียนรู้ หรืองานที่มอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติ สื่อการสอน หรือวิธีการวัดประเมินผลอาจต้องปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

1. ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยทั่วไปนั้นดำเนินการโดยคณะกรรมการ หรือคณะทำงานซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการโดยสังเขป ดังนี้

1.1 แต่งตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงาน: คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน

1.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ: มีแหล่งข้อมูลสำคัญมากมายที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา อาทิ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น ข้อมูลจากการวิเคราะห์ สภาพ ปัญหา จุดเน้นความต้องการของชุมชน และของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ตลอดจนความต้องการของผู้เรียน

1.3 จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา: พิจารณาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ วิสัยทัศน์ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา (เวลาเรียน รายวิชาพื้นฐาน/เพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) คำอธิบายรายวิชา และเกณฑ์การจบหลักสูตร พร้อมกันนี้สถานศึกษาจะต้องจัดทำเอกสารระเบียบการวัดผลประเมินผลเพื่อใช้ควบคู่กับหลักสูตรสถานศึกษา

1.4 คณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบ: นำเสนอร่างเอกสารหลักสูตรสถานศึกษา และระบุว่าด้วยการวัดประเมินผล ต่อคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ หากมีข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการ ก็นำข้อเสนอแนะดังกล่าวไป การพิจารณาปรับปรุงร่างหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความเหมาะสม ชัดเจนยิ่งขึ้น ก่อนการอนุมัติใช้หลักสูตร เมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาแล้ว ให้จัดทำเป็นประกาศ หรือคำสั่งเรื่องให้ใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาและประธานกรรมการสถานศึกษา เป็นผู้ลงนาม

1.5 ใช้หลักสูตรสถานศึกษา: ครูผู้สอนนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้กำหนดโครงสร้างรายวิชา และออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ที่จะใช้ในการจัดการเรียนการสอน และเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณภาพตามเป้าหมาย

1.6 วิจัยและติดตามผลการใช้หลักสูตร: ดำเนินการติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ เพื่อนำผลจากการติดตามมาใช้เป็นข้อมูลพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรให้ มีคุณภาพและมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

2. องค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา เอกสารหลักสูตรสถานศึกษาเป็นเอกสารสำคัญที่จะใช้สำหรับการจัดทำหน่วยการเรียนรู้จัดการเรียนการสอนและการประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียน ดังนั้นเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาควรมีข้อมูลที่ชัดเจนในการนำไปสู่การปฏิบัติ องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรสถานศึกษาได้แก่

2.1 ส่วนนำ: ข้อมูลในส่วนนี้ช่วยให้ครูผู้สอนทราบถึงเป้าหมายโดยรวมของสถานศึกษา ในการพัฒนาผู้เรียน เช่น วิสัยทัศน์ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลาง เป็นต้น

2.2 โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา: เป็นส่วนที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดรายวิชา ที่จัดสอนในแต่ละปี/ภาคเรียน ซึ่งประกอบด้วยรายวิชาพื้นฐาน รายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พร้อมทั้งทั้งจำนวนเวลาเรียน หรือหน่วยกิตของรายวิชาเหล่านั้น

2.3 คำอธิบายรายวิชา: ส่วนนี้เป็นรายละเอียดที่ช่วยให้ทราบว่าผู้เรียนจะเรียนรู้อะไร จากรายวิชานั้นๆ ในคำอธิบายรายวิชาจะประกอบด้วยรหัสวิชา ชื่อรายวิชา ประเภทรายวิชา (พื้นฐาน/เพิ่มเติม) กลุ่มสาระการเรียนรู้ ระดับชั้นที่สอน พร้อมทั้งคำอธิบายให้ทราบว่าเมื่อเรียน รายวิชานั้นแล้วผู้เรียนจะมีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะหรือเจตคติอะไร ซึ่งอาจจะระบุให้ทราบถึง กระบวนการเรียนรู้หรือประสบการณ์สำคัญที่ผู้เรียนจะได้รับด้วยก็ได้

2.4 เกณฑ์การวัดประเมินผลและจบหลักสูตร: เป็นส่วนที่สถานศึกษากำหนด คุณสมบัติของผู้ที่จะจบการศึกษาในแต่ละระดับ โดยพัฒนาเกณฑ์ดังกล่าวให้สอดคล้องสัมพันธ์กับ เกณฑ์การจบหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลาง

3. การกำหนดวิสัยทัศน์ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3.1 วิสัยทัศน์ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนด วิสัยทัศน์หลักสูตรไว้ในระดับชาติ เพื่อให้สถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกแห่งใช้เป็น ทิศทางในการจัดการศึกษาของตน เพื่อพัฒนาไปสู่เป้าหมายเดียวกันอย่างไรก็ตามหากสถานศึกษา มีความต้องการหรือจุดที่ต้องการเน้นเพิ่มเติม ก็สามารถปรับเพื่อแสดงจุดเน้นเพิ่มเติมให้ชัดเจนใน วิสัยทัศน์ของสถานศึกษาได้

3.2 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน เป็นสมรรถนะจำเป็นพื้นฐาน 5 ประการ ผู้เรียนพึงมี ซึ่งกำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานสมรรถนะเหล่านี้ได้หลอมรวมอยู่ใน มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สมรรถนะ สำคัญ 5 ประการ ได้แก่

- 3.2.1 ความสามารถในการสื่อสาร
- 3.2.2 ความสามารถในการคิด
- 3.2.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา
- 3.2.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
- 3.2.5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

3.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ที่กำหนดไว้ ในหลักสูตรแกนกลางนั้น เป็นคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนทุกคน ในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานได้แก่

- 3.3.1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
- 3.3.2 ซื่อสัตย์สุจริต
- 3.3.3 มีวินัย
- 3.3.4 ใฝ่เรียนรู้
- 3.3.5 อยู่อย่างพอเพียง
- 3.3.6 มุ่งมั่นในการทำงาน
- 3.3.7 รักความเป็นไทย
- 3.3.8 มีจิตสาธารณะ

หากวิเคราะห์มาตรฐาน/ตัวชี้วัดของหลักสูตร อย่างละเอียดถี่ถ้วน จะพบว่า คุณลักษณะเหล่านี้ได้สอดแทรกหลอมรวมอยู่ในมาตรฐาน และตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ อยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม ครูผู้สอนอาจเน้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ และสามารถพัฒนาผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือโครงการต่างๆ ของโรงเรียนได้ เช่น โครงการประกวดมารยาท โครงการยกย่องประกาศเกียรติคุณผู้ประพฤติตนดีงาม เป็นต้น โรงเรียนอาจจะกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมได้ แต่หากเห็นว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางครอบคลุมคุณลักษณะที่จำเป็นเพียงพอแล้ว ก็สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนโดยไม่จำเป็นต้องกำหนดเพิ่มเติมอีกก็ได้

4. การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา มีองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาควรพิจารณาในเรื่องต่อไปนี้

4.1 การกำหนดรายวิชา: หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้จัดแบ่งองค์ความรู้และทักษะตามมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ได้แก่

- 4.1.1 ภาษาไทย
- 4.1.2 คณิตศาสตร์
- 4.1.3 วิทยาศาสตร์
- 4.1.4 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- 4.1.5 สุขศึกษาและพลศึกษา
- 4.1.6 ศิลปะ
- 4.1.7 การงานอาชีพ และเทคโนโลยี
- 4.1.8 ภาษาต่างประเทศ

สถานศึกษาจะต้องนำความรู้และทักษะตามมาตรฐานการเรียนรู้ของแต่ละ “กลุ่มสาระการเรียนรู้” (Learning areas) ไปจัดทำเป็น “รายวิชา” (Courses) และกำหนดรหัสวิชา พร้อมทั้งตั้งชื่อรายวิชาให้สะท้อนสิ่งที่สอนในรายวิชานั้นๆ ใน โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา จะระบุรายวิชา และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เปิดสอนในแต่ละปีในระดับประถมศึกษา และในแต่ละภาคเรียนสำหรับระดับมัธยมศึกษา รวมทั้งระบุจำนวนเวลาเรียนหรือจำนวนหน่วยกิต ของรายวิชา และกิจกรรมเหล่านั้นกำกับไว้ด้วย

4.2 ประเภทรายวิชา

รายวิชาพื้นฐาน: เป็นรายวิชาที่เปิดสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องเรียนรู้

รายวิชาเพิ่มเติม: เป็นรายวิชาที่สถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถเปิดสอนเพิ่มเติมจากสิ่งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง เพื่อให้สอดคล้องกับจุดเน้น ความต้องการและความถนัดของผู้เรียนหรือความต้องการของท้องถิ่น โดยมีการกำหนด “ผลการเรียนรู้” เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพิจารณาเปิดสอนรายวิชาเพิ่มเติมได้ตามความพร้อม จุดเน้นของสถานศึกษาและเกณฑ์การจบหลักสูตร โดยอยู่ภายใต้โครงสร้างเวลาเรียนที่กำหนด สำหรับชื่อรายวิชาเพิ่มเติมนั้นสามารถตั้งได้ตามความเหมาะสม

4.3 การจัดรายวิชา

ระดับประถมศึกษา

รายวิชาพื้นฐาน: การจัดรายวิชาพื้นฐานในระดับประถมศึกษาให้พิจารณาดำเนินการดังนี้

1. ให้สถานศึกษาจัดรายวิชาพื้นฐานตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ กลุ่มละ 1 รายวิชา ต่อปี ยกเว้นกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กำหนดเป็นรายวิชา สังคมศึกษา และรายวิชาประวัติศาสตร์ โดยรายวิชาประวัติศาสตร์ให้จัดการเรียนการสอน 40 ชั่วโมงต่อปี
2. สถานศึกษาสามารถปรับเวลาเรียนพื้นฐานของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสมกับจุดเน้นของสถานศึกษา ทั้งนี้ เมื่อรวมเวลาเรียนของรายวิชาพื้นฐานทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้แล้ว ต้องมีเวลาเรียนรวม 840 ชั่วโมงต่อปี

รายวิชาเพิ่มเติม: สถานศึกษาสามารถกำหนดรายวิชาเพิ่มเติมตามความต้องการ โดยจัดเป็นรายปี ตามโครงสร้างเวลาเรียนที่กำหนดและมีการกำหนดผลการเรียนรู้ของรายวิชานั้นๆ เมื่อรวมเวลาเรียนรายวิชาพื้นฐาน รายวิชาเพิ่มเติม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแล้วไม่เกิน 1,000 ชั่วโมงต่อปี

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

รายวิชาพื้นฐาน: ในการจัดรายวิชาพื้นฐานในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้พิจารณาดำเนินการดังนี้

1. สถานศึกษาสามารถจัดรายวิชาพื้นฐานตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้ตามความเหมาะสม ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้อาจจัดได้มากกว่า 1 รายวิชาในแต่ละภาค/ปี

2. สถานศึกษาสามารถจัดรายวิชาพื้นฐานใน 1 ภาคเรียน ให้เรียนครบ/ไม่ครบ ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ แต่เมื่อจบหนึ่งปีการศึกษา สถานศึกษาต้องจัดให้เรียนรายวิชาพื้นฐานครบทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

3. กำหนดให้ 1 รายวิชา มีค่าน้ำหนัก ไม่น้อยกว่า 0.5 หน่วยกิต (1 หน่วยกิต คิดเป็น 40 ชั่วโมง/ภาคเรียน) และเมื่อรวมจำนวนหน่วยกิตของรายวิชาพื้นฐานในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้แล้ว ให้สอดคล้องกับโครงสร้างเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

4. สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้จัดสาระประวัติศาสตร์เป็นรายวิชาเฉพาะ ภาคเรียนละ 1 รายวิชา (0.5 หน่วยกิต) ทุกภาคเรียน รวม 6 รายวิชา (3.0 หน่วยกิต)

รายวิชาเพิ่มเติม: สถานศึกษาสามารถกำหนดรายวิชาเพิ่มเติมตามความต้องการ โดยจัดเป็นรายภาค ตามโครงสร้างเวลาเรียนที่กำหนด และมีการกำหนดผลการเรียนรู้ของรายวิชานั้นๆ เมื่อรวมเวลาเรียนรายวิชาพื้นฐาน รายวิชาเพิ่มเติมและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแล้ว ไม่เกิน 1,200 ชั่วโมงต่อปี

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

รายวิชาพื้นฐาน: การจัดรายวิชาพื้นฐานในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายให้พิจารณาดำเนินการดังนี้

1. สถานศึกษาสามารถจัดรายวิชาพื้นฐานตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้ตามความเหมาะสม ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ อาจจัดได้มากกว่า 1 รายวิชา โดยภายใน 3 ปี ต้องครบทุกตัวชี้วัดที่กำหนดในกลุ่มสาระการเรียนรู้

2. กำหนดให้ 1 รายวิชา มีค่าน้ำหนัก ไม่น้อยกว่า 0.5 หน่วยกิต (1 หน่วยกิต คิดเป็น 40 ชั่วโมง/ภาคเรียน) และเมื่อรวมจำนวนหน่วยกิตของรายวิชาพื้นฐานในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้แล้ว ให้สอดคล้องกับโครงสร้างเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3. สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้จัดรายวิชาประวัติศาสตร์ให้ครบ 2 หน่วยกิต ภายใน 3 ปี

รายวิชาเพิ่มเติม: สถานศึกษาสามารถกำหนดรายวิชาเพิ่มเติมได้ตามความต้องการโดยจัดเป็นรายภาค และมีการกำหนดผลการเรียนรู้ของรายวิชานั้นๆ ทั้งนี้เมื่อรวมเวลา

เรียนของรายวิชาเพิ่มเติมทั้งหมดแล้ว สอดคล้องกับโครงสร้างเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

4.4 การตั้งชื่อรายวิชา

การตั้งชื่อรายวิชาพื้นฐาน และรายวิชาเพิ่มเติม ควรสอดคล้องกับกลุ่มสาระ
การเรียนรู้ หรือสะท้อนถึงจุดเน้นและเนื้อหาสาระที่สอน และระดับความยากง่ายของสิ่งที่สอนใน
รายวิชานั้น

การกำหนดรหัสวิชา: เพื่อให้เกิดความสะดวกและความเข้าใจตรงกันในการ
สื่อสาร สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดรหัสวิชาอย่างเป็นระบบ

4.5 ระบบรหัสวิชา

การกำหนดรหัสวิชาควรใช้ตัวเลขอารบิก เพื่อสื่อสารและการจัดทำเอกสาร
หลักสูตรการศึกษาาระบบรหัสวิชา สำหรับรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติม ตามหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วยตัวอักษร และตัวเลข 6 หลักดังนี้

หลักที่ 1 เป็นรหัสตัวอักษรแสดงกลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ

ท หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ค หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

ว หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

ส หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

พ หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

ศ หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ง หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

หมายเหตุ: รหัสตัวอักษรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

1. รายการรหัสตัวอักษรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่จะนำไปใส่

แทน มีดังนี้

ก หมายถึง ภาษาเกาหลี ข หมายถึง ภาษาเขมร

จ หมายถึง ภาษาจีน ช หมายถึง ภาษารัสเซีย

ญ หมายถึง ภาษาญี่ปุ่น ต หมายถึง ภาษาเวียดนาม

น หมายถึง ภาษาลาติน บ หมายถึง ภาษาบาลี

- ป หมายถึง ภาษาสเปน ฝ หมายถึง ภาษาฝรั่งเศส
 ม หมายถึง ภาษามลายู ย หมายถึง ภาษาเยอรมัน
 ร หมายถึง ภาษาอาหรับ ล หมายถึง ภาษาลาว
 อ หมายถึง ภาษาอังกฤษ ฮ หมายถึง ภาษาฮินดู

2. กรณีที่มีสถานศึกษาใดจัดทำรายวิชาภาษาต่างประเทศอื่นๆ นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาทำเรื่องเสนอสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อกำหนดรหัสตัวอักษรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพิ่มเติมและประกาศให้สถานศึกษาทั่วประเทศได้รับทราบและใช้ให้ตรงกัน

หลักที่ 2 เป็นรหัสตัวเลขแสดงระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย สะท้อนระดับความรู้และทักษะในรายวิชาที่กำหนดไว้ คือ

- 1 หมายถึง รายวิชาระดับประถมศึกษา
- 2 หมายถึง รายวิชาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
- 3 หมายถึง รายวิชาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

หลักที่ 3 เป็นรหัสตัวเลขแสดงปีที่เรียนของรายวิชา ซึ่งสะท้อนระดับความรู้และทักษะในรายวิชาที่กำหนดไว้ในแต่ละปี คือ

0 หมายถึง รายวิชาที่ไม่กำหนดปีที่เรียน จะเรียนปีใดก็ได้ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย

- 1 หมายถึง รายวิชาที่เรียนในปีที่ 1 ของระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย (ป.1 ม.และ ม.4)
- 2 หมายถึง รายวิชาที่เรียนในปีที่ 2 ของระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย (ป.2 ม.2 และ ม.5)
- 3 หมายถึง รายวิชาที่เรียนในปีที่ 3 ของระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย (ป.3 ม.3 และ ม.6)

- 4 หมายถึง รายวิชาที่เรียนในปีที่ 4 ของระดับประถมศึกษา (ป.4)
- 5 หมายถึง รายวิชาที่เรียนในปีที่ 5 ของระดับประถมศึกษา (ป.5)
- 6 หมายถึง รายวิชาที่เรียนในปีที่ 6 ของระดับประถมศึกษา (ป.6)

หลักที่ 4 เป็นรหัสตัวเลขแสดงประเภทของรายวิชา คือ

- 1 หมายถึง รายวิชาพื้นฐาน
- 2 หมายถึง รายวิชาเพิ่มเติม

หลักที่ 5 และหลักที่ 6 เป็นรหัสตัวเลขแสดงลำดับของรายวิชาแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในปี/ระดับการศึกษาเดียวกันในระดับประถมศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นหรือมัธยมศึกษาตอนปลายมีจำนวนตั้งแต่ 01-99 ดังนี้

รายวิชาที่กำหนดปีที่เรียน ให้นำรหัสหลักที่ 5-6 ต่อเนื่องในปีเดียวกัน หากจัดรายวิชาเป็นรายภาค ให้กำหนดเรียงลำดับรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันให้เสร็จสิ้นในภาคเรียนแรกก่อน แล้วจึงกำหนดต่อในภาคเรียนที่สอง

รายวิชาที่ไม่กำหนดปีที่เรียน ให้นำรหัสหลักที่ 5-6 ต่อเนื่องในระดับประถมศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย

ทั้งนี้ รหัสหลักที่ 5 และหลักที่ 6 ของรายวิชาเพิ่มเติม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-6) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ให้กำหนดรหัสวิชา เป็นช่วงลำดับ ดังนี้

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

ลำดับที่ 01 - 19 หมายถึง รายวิชาในกลุ่มฟิสิกส์

ลำดับที่ 21 - 39 หมายถึง รายวิชาในกลุ่มเคมี

ลำดับที่ 41 - 59 หมายถึง รายวิชาในกลุ่มชีววิทยา

ลำดับที่ 61 - 79 หมายถึง รายวิชาในกลุ่มโลกและอวกาศ

ลำดับที่ 81 - 99 หมายถึง รายวิชาในกลุ่มวิทยาศาสตร์อื่นๆ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน: แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. กิจกรรมแนะแนว
2. กิจกรรมนักเรียน
3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

โดยพิจารณาจากโครงสร้างเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง และเป้าหมาย/จุดเน้นของท้องถิ่น พร้อมทั้งพิจารณาความต้องการและจุดเน้นของสถานศึกษา เพื่อจัดเวลาเรียนให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง หลักสูตรแกนกลางได้กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีละ 120 ชั่วโมงและชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4- 6 จำนวน 360 ชั่วโมง จำนวนเวลาที่กำหนด เป็นเวลารวมในการปฏิบัติกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ในส่วนของกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์นั้น หลักสูตรแกนกลางระบุให้สถานศึกษาจัดสรรเวลาให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมดังนี้

ระดับประถมศึกษา (ป.1- 6) รวม 6 ปี จำนวน 60 ชั่วโมง

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 - 3) รวม 3 ปี จำนวน 45 ชั่วโมง

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4- 6) รวม 3 ปี จำนวน 60 ชั่วโมง

จากโครงสร้างเวลาเรียนดังกล่าว สถานศึกษาสามารถพิจารณาจัดแบ่งจำนวนเวลาสำหรับผู้เรียนแต่ละระดับชั้นปฏิบัติกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ได้ตามความเหมาะสม และอาจจัดให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมดังกล่าวในบางชั่วโมงของลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด หรือกิจกรรมชุมนุมต่างๆ ก็ได้ นอกจากนี้ยังสามารถสอดแทรกในการเรียนการสอนรายวิชาต่างๆ โดยมีหลักฐานที่สามารถยืนยันเวลาที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมดังกล่าวครบตามเวลาที่สถานศึกษา กำหนด พร้อมทั้งการประเมินการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน

การจบหลักสูตรในแต่ละระดับ ผู้เรียนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแต่ละประเภท ดังนี้

ระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น: จัดให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมดังนี้

1. กิจกรรมแนะแนว
2. กิจกรรมนักเรียน
 - 2.1 ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์
 - 2.2 ชุมนุม ชมรม ผู้เรียนต้องเข้าร่วมและได้รับการประเมินกิจกรรมทั้ง 2.1

และ 2.2

3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย: จัดให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมดังนี้

1. กิจกรรมแนะแนว
2. กิจกรรมนักเรียน
 - 2.1 ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ หรือนักศึกษาวิชาทหาร
 - 2.2 ชุมนุม ชมรมผู้เรียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 2.1 และ 2.2 หรือเลือก

อย่างใดอย่างหนึ่งได้ตามความเหมาะสม

3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

การกำหนดเวลาเรียน: หลักสูตรแกนกลางได้กำหนดโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานและเงื่อนไขในการกำหนดเวลาเรียนสำหรับสถานศึกษาเพื่อประกอบการพิจารณาในการจัดเวลาเรียนของสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา สามารถปรับเวลาเรียนพื้นฐานของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องมีเวลาเรียนรวมตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐาน และผู้เรียนต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนด

2. ระดับมัธยมศึกษา ต้องจัดโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานให้เป็นไปตามที่กำหนด และสอดคล้องกับเกณฑ์การจบหลักสูตร

สำหรับเวลาเรียนเพิ่มเติม ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ให้จัดรายวิชาเพิ่มเติมหรือกิจกรรมเพิ่มเติม โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับความพร้อม จุดเน้นของสถานศึกษา และเกณฑ์การจบหลักสูตร เฉพาะระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 สถานศึกษาอาจจัดให้เป็นเวลาสำหรับสาระการเรียนรู้พื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

จากข้อกำหนดดังกล่าว สถานศึกษาสามารถจัดโครงสร้างเวลาเรียนให้เหมาะสมกับบริบทของตนได้อย่างหลากหลาย โดยพิจารณาจาก

1. ความพร้อมของสถานศึกษา: ในส่วนของความพร้อมนั้น สถานศึกษาต้องพิจารณาจำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน ห้องเรียนและสถานที่สำหรับใช้เรียน งบประมาณ ทรัพยากรต่างๆ ที่จะเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน สถานศึกษาขนาดใหญ่ มีบุคลากร และครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เพียงพอ อาจมีรูปแบบของโครงสร้างหลักสูตร/เวลาเรียนแตกต่างจากสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดในเรื่องต่างๆ

2. ความต้องการ/จุดเน้นของสถานศึกษา: ความต้องการ และจุดเน้นของสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณาประกอบการจัดโครงสร้างหลักสูตร/เวลาเรียน สถานศึกษาอาจจัดโปรแกรมการเรียนที่เน้นภาษาต่างประเทศ หรือโปรแกรมการเรียนที่เน้นวิทยาศาสตร์ ซึ่งโครงสร้างหลักสูตร/เวลาเรียนของโปรแกรมเหล่านั้นย่อมแตกต่างกัน หรือสถานศึกษาที่อยู่ในเมืองใหญ่ ย่อมมีโครงสร้างหลักสูตรแตกต่างจากสถานศึกษาที่ตั้งอยู่บนดอยหรือชนบท เป็นต้น

3. ความต้องการของผู้เรียน: ความต้องการของผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งต่อการจัดโครงสร้างหลักสูตร/เวลาเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้เรียนบางกลุ่มอาจต้องการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาในสาขาต่างๆ แต่ก็มีบางกลุ่มที่ต้องการเตรียมพร้อมสำหรับการออกไปประกอบอาชีพ เป็นต้น สถานศึกษาควรมีการสำรวจความต้องการของผู้เรียนเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาด้วย

4. การจัดทำคำอธิบายรายวิชา เมื่อสถานศึกษากำหนดรายวิชา ที่จะเปิดสอนในแต่ละปี/ภาคเรียน เรียบร้อยแล้ว จะต้องเขียนคำอธิบายรายวิชา ทั้งรายวิชาพื้นฐาน และรายวิชาเพิ่มเติมไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาด้วย เพื่อเป็นประโยชน์ในการสื่อสารแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งครูผู้สอนแต่ละระดับชั้น และบุคคลภายนอก หรือใช้ประโยชน์ในการเทียบโอน คำอธิบายรายวิชาประกอบด้วย รหัสวิชา ชื่อรายวิชา กลุ่มสาระการเรียนรู้ระดับชั้น เวลาเรียน/หน่วยกิต พร้อมทั้งคำอธิบายให้ทราบว่าเมื่อเรียนรายวิชานั้นแล้วผู้เรียนจะมีความรู้ทักษะ คุณลักษณะหรือเจตคติอะไร ซึ่งอาจจะนำไปทราบถึงกระบวนการเรียนรู้ หรือประสบการณ์สำคัญที่ผู้เรียนจะได้รับด้วยก็ได้ ส่วนท้ายของคำอธิบายรายวิชาให้ใส่รหัสตัวชีวิต (รายวิชาพื้นฐาน) และผลการเรียนรู้ใน (รายวิชาเพิ่มเติม) กำกับไว้ด้วย

5. กำหนดเกณฑ์การจบหลักสูตร ระเบียบและเอกสารการวัดและประเมินผล

5.1 กำหนดเกณฑ์การจบหลักสูตร คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการของสถานศึกษาพึงศึกษาเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในส่วนของโครงสร้างเวลาเรียนและเกณฑ์การจบหลักสูตรว่ามีข้อกำหนดและเงื่อนไขอะไรบ้างพร้อมทั้งพิจารณาโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อกำหนดเกณฑ์การจบหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกัน ทั้งการจบระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เกณฑ์ดังกล่าวนี้จะต้องระบุไว้ในเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาด้วย

5.2 จัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำเอกสารว่าด้วยระเบียบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษาเพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน เช่น ระเบียบเกี่ยวกับการตัดสินผลการเรียน การซ่อมเสริม การเลื่อนชั้น การตกซ้ำชั้น การรายงานผลการเรียน เป็นต้น สารระเบียนดังกล่าวจะต้องกำหนดให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษาโดยอยู่บนพื้นฐานของนโยบายด้านการเรียนการสอนและการวัด และการประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษาและหลักวิชาการด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้

5.3 จัดทำเอกสารบันทึกผลและรายงานผลการเรียนรู้สถานศึกษาต้องจัดทำเอกสารหลักฐานเพื่อแสดงผลการเรียนรู้ ได้แก่ ระเบียบแสดงผลการเรียนประกาศนียบัตร และแบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษา โดยใช้แบบพิมพ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด นอกจากนี้ สถานศึกษาควรจะทำเอกสารหลักฐานการศึกษาเพื่อบันทึกผลการประเมิน และข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับผู้เรียน เอกสารบันทึกผลและรายงานผลการเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นในการใช้สำหรับเก็บข้อมูล

ผลการเรียนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียน และเพื่อรายงานให้ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง ได้รับทราบเพื่อตรวจสอบและให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนต่อไป

การดำเนินการระดับชั้นเรียน

ในระดับชั้นเรียนครูผู้สอนแต่ละคนมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำโครงสร้างรายวิชา และออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วหากรายวิชาใดมีผู้สอนมากกว่าหนึ่งคน ครูอาจร่วมมือกันทำงานเป็นทีม ร่วมกันเพื่อวางแผน และออกแบบการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพรายวิชาประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้หลายหน่วย

1. การจัดทำโครงสร้างรายวิชาแต่ละรายวิชานั้นประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้หลายหน่วยซึ่งได้วางแผนและออกแบบเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมาย ดังนั้นเพื่อที่จะช่วยให้ผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องเห็นภาพรวมของแต่ละรายวิชา จำเป็นต้องมีการจัดทำโครงสร้างรายวิชา เพื่อให้ได้ทราบว่ารายวิชานั้นประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้จำนวนเท่าใด มีเรื่องใดบ้าง แต่ละหน่วยพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุตัวชี้วัดโดยใช้เวลาในการจัดการเรียนการสอนเท่าใด สัดส่วนการเก็บคะแนนของรายวิชานั้นเป็นอย่างไร

2. หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ หน่วยการเรียนรู้บางหน่วยอาจเป็นหน่วยที่บูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ลักษณะนี้ ครูผู้สอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง ควรร่วมกันออกแบบและวางแผนการสอนและการวัดประเมินผลหน่วยนั้นๆ ร่วมกัน ดังตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ “บ้านเรา” เป็นหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการ 3 รายวิชา คือ สุขศึกษา ภาษาไทย และการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี 2 ครูที่รับผิดชอบสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้อง ควรได้มีการวางแผนร่วมกันในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับหน่วยนั้น สำหรับการประเมินผลนั้น เกณฑ์ที่ใช้ประเมินตามตัวชี้วัดของรายวิชาใด ก็นำคะแนนกลับไปรายงานในรายวิชานั้น

การส่งเสริมสนับสนุนระดับสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่จะนำหลักสูตร ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องจัดมาตรการส่งเสริม สนับสนุนการใช้หลักสูตรในด้านต่างๆ ที่สำคัญได้แก่

1. การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาบุคลากรมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาหลักสูตร และใช้หลักสูตร ซึ่งในที่สุดจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนา และใช้หลักสูตรแบบอิงมาตรฐานให้ประสบความสำเร็จ สถานศึกษาจะต้องพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการวัดประเมินผลโดยมีมาตรฐาน และตัวชี้วัดเป็นเป้าหมาย การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การฝึกทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีม รูปแบบการพัฒนาบุคลากรจะต้องใช้การนิเทศทั้งแบบกลุ่ม และเป็นรายบุคคลโดยการสอนแนะ

(Coaching) การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม และจะต้องได้รับการประเมินผลเป็นระยะๆ เพื่อปรับปรุง การพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพสถานศึกษาควรกำหนดขั้นตอนการพัฒนา บุคลากร ดังนี้

1.1 มอบหมายให้มีคณะทำงานด้านการพัฒนาบุคลากร ซึ่งต้องดำเนินงานและมี บทบาทในเรื่องนี้อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

1.2 ประเมินความต้องการ ความจำเป็น ในการพัฒนาบุคลากร และวางแผนการ พัฒนาบุคลากรให้เป็นรูปธรรม ทั้งแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว

1.3 ดำเนินการพัฒนาบุคลากรตามแผน ซึ่งอาจดำเนินการได้ในหลายลักษณะ เช่น การประชุมสัมมนา การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน โดยเฉพาะเน้นการพัฒนาครูผู้สอน ซึ่ง เป็นตัวจักรที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ ครูจะต้องสามารถจัดการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร และการเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัย สำคัญที่จะส่งผลให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุเป้าหมาย

1.4 ส่งเสริม สนับสนุนให้มีมุม หรือศูนย์รวมความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการ เรียนรู้แบบอิงมาตรฐาน เพื่อการศึกษาค้นคว้าเพิ่ม เติมด้วยตนเอง

1.5 ส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสเข้าอบรม มีการร่วมแลกเปลี่ยนความรู้อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารจะต้องเป็นที่ปรึกษาของครูในกรณีที่มีปัญหาทางด้านวิชาการหรือบริหารจัดการ และควร จัดให้มีการประชุมเพื่อแก้ปัญหา ตลอดจนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแสวงหาวิธีการใช้หลักสูตร ให้มีประสิทธิภาพ

2. การสนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้แบบ อิงมาตรฐาน เป็นการปรับกระบวนการจัดการหลักสูตรการสอนที่แตกต่างไปจากเดิม จำเป็นอย่างยิ่ง ที่สถานศึกษาต้องจัดทรัพยากรและปัจจัยที่เอื้อต่อการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จต่อ การนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพได้แก่

2.1 จัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอสำหรับการพัฒนาหลักสูตรและติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตร รวมทั้งงบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนาบุคลากร และจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

2.2 ส่งเสริมสนับสนุนให้มีสื่อวัสดุอุปกรณ์และเอกสารต่างๆ อย่างเพียงพอ เป็น ปัจจุบันและสอดคล้องกับความต้องการ ให้มีห้องเรียน สถานที่เรียน และห้องพิเศษต่างๆ อย่าง เพียงพอ เช่น ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องเรียนคอมพิวเตอร์ โรงฝึกงานห้องสมุดแหล่ง เรียนรู้ที่หลากหลาย ห้องประชุมขนาดต่างๆ สนามกีฬา และโรงยิม เป็นต้น

2.3 จัดสรรการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษา ได้อย่างเหมาะสมและคุ้มค่า โดยเฉพาะด้านการใช้อาคารสถานที่ต่างๆ เช่น คำนึงถึงขนาดของห้องเรียนและจำนวนห้องเรียน ห้องสมุด ที่เอื้ออำนวยในการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และทำให้บรรลุผลสำเร็จตามที่เป้าหมายที่ต้องการ

2.4 บริหารทรัพยากรบุคคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ในการจัดครูเข้าสอนเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เพราะครูจะเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมากในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้จึงควรจัดให้ครูได้สอนตรงตามความรู้ความสามารถและความถนัด รวมทั้งการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

3. การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม การจะส่งเสริมให้การจัดทำและใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ ภายในสถานศึกษา และสร้างเครือข่ายระหว่างสถานศึกษา

3.1 ให้ฝ่ายต่างๆ ทั้งผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร ครู และนักเรียนซึ่งเป็นผู้ได้รับผลโดยตรงจากการใช้หลักสูตร ได้มีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาหลักสูตร และตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษา

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องสร้างบรรยากาศการร่วมคิด ร่วมทำ สถานศึกษาควรจัดสรรเวลาให้ครูได้วางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน มีการพูดคุยและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน ทำงานโดยใช้กระบวนการกลุ่ม พยายามลดภาระงานอื่นๆ ของครู โดยให้มุ่งทำงานสอนเป็นหลัก

3.3 สร้างเครือข่ายให้เกิดการมีส่วนร่วม และมีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ซึ่งอาจเป็นเครือข่ายภายใน เช่น เครือข่ายผู้ปกครอง หรือเครือข่ายภายนอก เช่น เครือข่ายสถานศึกษา เครือข่ายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งสามารถสนับสนุนและส่งเสริมให้มีทรัพยากรและปัจจัยเพิ่มขึ้นในการบริหารจัดการหลักสูตรให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

4. การส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการ ความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับบรรยากาศทางวิชาการซึ่งสถานศึกษาจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดขึ้น โดยดำเนินการ ดังนี้

4.1 จัดระบบการบริหารงานทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพ ทั้งเรื่องการจัดกลุ่มผู้เรียน และโครงการที่จะส่งเสริมการเรียนรู้และคุณธรรม การจัดตารางสอน และการลงโทษและให้รางวัลผู้เรียน

4.2 สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ทั้งห้องสมุด แหล่งการเรียนรู้ มุมการค้นคว้าแก่ครูผู้สอนและนักเรียน การพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน

4.3 สนับสนุนให้มีระบบข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ ทรัพยากร เศรษฐกิจ อาชีพ และความต้องการของท้องถิ่น เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ โดยครูสามารถนำสภาพปัญหาต่างๆ บูรณาการเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียน

4.4 ส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อบริหารจัดการความรู้ในส่วนที่เป็นประสบการณ์ในตัวครู นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้หรือบริหารชั้นเรียนอย่างเหมาะสม อีกทั้งเป็นการส่งเสริมให้มีการพัฒนาทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีม

4.5 ส่งเสริมสนับสนุน โดยให้มีการนำเสนอหรือเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ให้เพื่อนครู และบุคลากรทางการศึกษาได้เรียนรู้นวัตกรรมใหม่ๆ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมความเป็นนักวิชาการแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาอีกด้วย

การกำกับดูแลคุณภาพระดับสถานศึกษา

เพื่อสร้างความมั่นใจแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง และ ชุมชนว่า ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพที่คาดหวังตามที่กำหนดในมาตรฐานการเรียนรู้ และเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน ตามความคาดหวังของสถานศึกษา การกำกับดูแลคุณภาพของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการนำหลักสูตรไปใช้จึงเป็นสิ่งจำเป็น สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้หลายแนวทาง ได้แก่

1. การนิเทศ ติดตาม การใช้หลักสูตร การนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตร เป็นกระบวนการสำคัญที่สถานศึกษาใช้ในการควบคุมคุณภาพ โดยใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการติดตาม เช่น การตรวจเยี่ยม และการสังเกตการณ์ในชั้นเรียน การสอนแนะ (Coaching) การตรวจแผนการจัดการเรียนรู้ การบันทึกรายงานหลังการสอน การสอนประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น สถานศึกษาควรจัดให้มีแผนนิเทศ กำกับ ติดตาม การใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ ดำเนินการให้กระบวนการนิเทศเป็นวัฒนธรรมในการปฏิบัติงานของครู และบุคลากรทางการศึกษา บนพื้นฐานความรู้สึที่เป็นกัลยาณมิตร มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และยอมรับการเปลี่ยนสถานภาพระหว่างการเป็นผู้นิเทศและเป็นผู้รับการนิเทศ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดระบบการนิเทศ ติดตาม ที่เป็นกัลยาณมิตรดังกล่าว แล้วควรดำเนินการดังนี้

1.1 ร่วมกันกำหนดความต้องการในการรับการนิเทศ หรือกำกับ ติดตาม เพื่อเฝ้าระวังมิให้คุณภาพการจัดทำและใช้หลักสูตรเกิดปัญหา อุปสรรคและส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียน

1.2 สร้างความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับการนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตรในเชิงบวกแก่ครู และบุคลากรทางการศึกษา ว่ามิได้เป็นกระบวนการจับผิด แต่เป็นกระบวนการดูแลช่วยเหลือ เพื่อให้การใช้หลักสูตรที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

1.3 กำหนดข้อตกลงเพื่อการขับเคลื่อน การนิเทศติดตามร่วมกันและมีแผนการ ดำเนินการอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการให้มีการนิเทศ ติดตามอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา อย่างต่อเนื่องและครอบคลุม

2. การประกันคุณภาพภายใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดให้สถานศึกษามีการจัดระบบการประกันคุณภาพภายใน และการเตรียมความพร้อมสำหรับ ประกันคุณภาพภายนอกเป็นระบบควบคุมคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นกลไกสำคัญ ในการสร้างความมั่นใจต่อพ่อ-แม่ผู้ปกครอง และชุมชนว่าจะสามารถจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ สถานศึกษาต้องจัดระบบประกันคุณภาพที่เน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนดังนั้นต้องมีการ ดำเนินการประกันคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยมีแผนพัฒนาคุณภาพ มีเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน แผนปฏิบัติการต้องเน้นผลคุณภาพผู้เรียน มีการรายงานผลเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง และนำผลมา ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน

3. การวิจัย และการติดตามผลการใช้หลักสูตร การวิจัยจะเป็นที่มาของข้อมูลข่าวสาร ที่แม่นยำ แสดงจุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา สาเหตุ และแนวทางปรับปรุงพัฒนาให้สถานศึกษา สามารถจัดหลักสูตรการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นสถานศึกษาควรดำเนินการ วิจัย ดังนี้

3.1 การวิจัยพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มุ่งเน้นการวิจัย เพื่อนำผลมาประกอบการ พิจารณาปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสม สอดคล้องกับผู้เรียน และความต้องการของ ผู้ปกครองชุมชน เช่น

3.1.1 การประเมินตัวหลักสูตรโดยมีหัวข้อในการพิจารณา เช่น ความครบถ้วน ขององค์ประกอบหลักสูตร ความสอดคล้องของแต่ละองค์ประกอบ ความสอดคล้องกับหลักสูตร แกนกลางและกรอบหลักสูตรท้องถิ่น ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนความเหมาะสมของแนวทางการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน และระบบการวัดและประเมินผล เป็นต้น

3.1.2 การประเมินความต้องการจำเป็น ในการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ ของนักเรียนในอนาคตเพื่อนำมาใช้กำหนดโปรแกรมการเรียนและเวลาเรียน

3.1.3 การประเมินความต้องการของพ่อแม่ผู้ปกครอง และชุมชนในการพัฒนา ผู้เรียน เพื่อนำมาใช้กำหนดโปรแกรมการเรียน และโครงการต่างๆ

3.2 การวิจัย ประเมินผลการใช้หลักสูตร การประเมินผลการใช้หลักสูตรเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งสถานศึกษาจะต้องมีความตระหนักในการปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย คุณธรรม บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ระดับชาติ และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข กระบวนการประเมินผลการใช้หลักสูตรสามารถดำเนินการได้ทั้งระหว่างการใช้หลักสูตร และเมื่อนำหลักสูตรไปใช้เรียบร้อยแล้ว หรือการติดตามจากผลผลิตของหลักสูตร คือ ผู้เรียนที่จบการศึกษาตามหลักสูตรนั่นเอง

เพื่อให้การประเมินผลการใช้หลักสูตรบรรลุเป้าหมายของการควบคุมคุณภาพสถานศึกษาควรจัดให้มีการประเมินทั้งระบบคือ

3.2.1 กำหนดให้มีการประเมินการใช้หลักสูตรซึ่งเป็นกิจกรรมหลักของสถานศึกษา

3.2.2 สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินการใช้หลักสูตรด้วยตนเองให้เกิดขึ้นกับคณะครู

3.2.3 วางระบบเครือข่ายการทำงาน และมอบหมายงานการประเมินให้คณะผู้ปฏิบัติงานแต่ละคณะดำเนินการประเมินเป็นระยะๆ โดยกำหนดให้ชัดเจนว่าคณะใดต้องประเมินรายการใดบ้าง

3.2.4 สรุปผลการประเมิน และนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

สรุป การบริหารจัดการหลักสูตรระดับสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สถานศึกษามีแนวทางการดำเนินการบริหารหลักสูตร 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

1. ระดับสถานศึกษา
2. ระดับชั้นเรียน

ด้านที่ 2 ส่งเสริม สนับสนุน

1. พัฒนาบุคลากร
2. งบประมาณ ทรัพยากร
3. ดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม
4. ส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการ

ด้านที่ 3 กำกับ ดูแลคุณภาพ

1. นิเทศติดตามการใช้หลักสูตร

2. จัดระบบประกันคุณภาพภายใน
3. วิจัย ติดตามผลการใช้หลักสูตร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กิ่งดาว หวังร่มกลาง (2547) ทำการศึกษา เรื่อง กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษา พบว่า

กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในจังหวัดนครราชสีมา โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา รองลงมา คือ ด้านการจัดบุคลากรในกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตร และด้านการบริการแหล่งวิทยาการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

พุดิพงษ์ แสงฤทธิ์ (2547) การบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนเครือข่ายสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2545 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนเครือข่ายผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและศึกษานิเทศก์อำเภอ มีความคิดเห็นภาพโดยรวมมีสภาพการบริหารตามภารกิจอยู่ในระดับมาก 6 ภารกิจ โดยเรียงลำดับสภาพการบริหารจากการปฏิบัติมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ภารกิจที่ 7 การปรับปรุงพัฒนา ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อม และภารกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินงาน และสภาพการบริหารอยู่ในระดับอยู่ระดับปานกลาง 1 ภารกิจ ได้แก่ ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร และการใช้หลักสูตร

การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนเครือข่าย ปีการศึกษา 2545 ระหว่างความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนในโรงเรียนเครือข่ายและศึกษานิเทศก์อำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ พบว่า สภาพการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้สอน มีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นว่ามีปัญหาในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย แตกต่างจากครูผู้สอนและศึกษานิเทศก์อำเภอ ที่มีความคิดเห็นว่ามีปัญหาในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

พิศิษฐ์ เจริญชัย (2550) การบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1-2 ตามทัศนะของผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 พบว่า การบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวมและรายด้าน คือ ด้านการวางแผนบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ด้านบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการตรวจสอบการนิเทศติดตามและประเมินผล ด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และสังกัดในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน ทัศนะต่อการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1-2 โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

สุทิน กิจจะ (2550) การศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า การบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นว่าการบริหารหลักสูตรในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มีผลการปฏิบัติงานหรือผลที่เกิดขึ้นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การจัดการศึกษาภายในสถานศึกษามีผลการปฏิบัติงานมากกว่าด้านอื่นๆ รองลงมา คือ ด้านความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการใช้หลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้และด้านการพัฒนาและสนับสนุนการศึกษา ส่วนผลการบริหารหลักสูตรด้านคุณภาพผู้เรียนไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบตามขนาดและระดับการจัดการศึกษา พบว่า การบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาโดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วีระเดช ราศีไธ (2550) สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาหนองคาย เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก มีการดำเนินการโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบของขนาดโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนที่มีขนาดเล็กมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ทั้งโดยรวมและรายด้าน